

BIBLIOTECA
LITERARĂ
ȘTIINȚIFICĂ

EMIL GĂRLEANU

GAZA

No. 76-76 bis.

EDITURA

MĂȘTEI

ȘTEI

Prețul Lei

www.digibuc.ro

Cultura Românească" Ditașora 16-18

NUMERE. APĂRUTE:

1. Mihail Sadoveanu : Umiliții mei prietini.
- 2-2 bis. Constanța Marino : Natalița, nuvele.
3. G. Galaction : La țărmul mării, reverii & note.
4. C. Nistrul : În voia valurilor, icoane din Siberia.
- 5-5 bis. C. Hogaș : Cucoana Marieta, nuvele.
- 6-6 bis. Mark Twain : Schițe umoristice traducere de Ion Trivale.
7. Ion Dragoslav : Firimiturile lui Daib.
8. Henrick Pontoppidan : Dragoste de primăvară, roman din limba daneză, în românește de Ana-Maria G. Bottez.
9. V. Demetrius : Școala profesională Arhiereul Gherasim, nuvele.
10. Anton Cehow : Gura femeii, nuvele, traducere de L. Rebreanu.
- 11-11 bis. I. Agârbiceanu : O zi însemnată, nuvele.
12. Henrik Ibsen : Rosmersholm, traducere din limba norvegiană de D. N. Ciotori.
13. L. Rebreanu : Mărturisire.
- 14-15. Cornelle : Poliect, traducere de Corneliu Moldovanu și D. Nanu.
16. G. Ibrăileanu : Brătescu-Voinești.
17. Ioan I. Mironescu : Sandu Hurmuzel.
- 18-18 bis. Paul Bourget : A doua dragoste, traducere de d-ra Th. Euharis.
19. Rădulescu-Codin : Ghiță Bondoc.
20. St. Ionescu : Cinematografia, cu numeroase ilustrațiuni în text.
21. Al. Cazaban : Dureri neînțelese.
22. Mauriciu iókay : Ingerul vărsării de sânge, traducere de Vasile Al.-George.
23. C. Hogaș : Floricea.
24. Nicolae Filimon : Nenorocirile unui Slujnicar.
25. Guy de Maupassant : Răsbunarea.
26. I. Chiru-Nanov : Moara din Repezeanca.
27. F. W. Nietzsche : Așa vorbit-a Zaratuștra, traducere de Eug. D. Relgis.

„CAMINUL”
BIBLIOTECĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

EM. GÂRLEANU

GÂZA

— ICOANE CU TÂLC —

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG & FIU
94, STRADA LIPSCANI, 94

www.digibuc.ro

Tipografia „CULTURA”, Câmpuleneanu No. 15

G A Z A

Calul suflă, din greu, dealul. Năduşise. Muştele îl necăjeau, iar zăbala îi ardea gura. Dădea mereu din cap să-şi lărgască dârlogii, până ce călăreţul îi lăsă cu totul slobozi. Acum mergea cu capul în pământ, cu coama împrăştiată în tot lungul gâtului, cu buza de jos spânzurând, cu mijlocul frânt. De sus cădeau într'una razele soarelui cei străbăteau prin păr şi-i beşică pielea. Dealul se urcă rotunjit, ca un sân, iar marginile lui se prăvăleau repezi, scufundate, acoperite de alunişuri. Unde şi unde câte un ştejar se ridica din fundul prăpăstiei, deodată, mânios par'că, dar vârful lui rămânea mai jos de înălţimea şoselei, albe, ca un drum de moară, înneacă de colb la cea mai mică adiere de vânt. Calul se oprî câteva clipe, sufla puternic, apoi o smucitură a frâului îl silî iar să pornească în sfârşit, mai făcî cei câţiva paşi de ajuns până în vârful dealului. Calul ridică puţin capul. Drumul se întindea neted, scoborînd prin mijlocul padurii care începea să se arate mai deasă, mai bătrână. Toc-

mai în fund, târgul sticlea în soare, crucea bisericei străpungea seninul, — în razele soarelui părea că pâlpâe și dânsa ca o flacăra. Un vântuleț răcoros îi înfășură gâtul și crupa ca într-o pânză udă. Iși încordă mușchii și o luă în trap. Deodată, răsărita ca din pământ, o trăsură trasă de doi cai mari, negri, sbură pe lângă dânsul. Calul deabia putu să prindă scânteierea țințelor de argint în care erau bătute hamurile. Trecerea celor doi telegari îi dădu și mai mare putere. Apoi târgul se arată din ce în ce, și calul, care mai venise o dată, întrezări par'că grajdul mic unde îl așteptase, atuncea, eslele cu fânul proaspăt. Eră răcoare, nu se găsea măcar o fereastră prin care să străbată căldura cât de cât. Și în fața lui i se părură că se ridică deodată, în fund, o esle mare-mare, în care un cal, doi, o sută, mănâncă strașnic din iarba coaptă, și că pentru dânsul e un locșor mic deoparte. O să încapă tocmai bine.

Lovitura unei vergi îl făcu să tresară. Până la târg nu mai eră mult. Vântul iar se curmase, pădurea pe margini stătea încremenită, arsă. Cei din urmă copaci rămaseră în urmă; la dreapta și la stânga, câmpul, acoperit mai tot de lumânărică, se

intindea departe, până în poalele munților întunecați. O smucitură a dârlogului din dreapta, îl îndemnă să ocolească fără întârziere, trecu șanțul pe o podișcă ce se îndol supt greutatea lui; poticni, simți că-lărețul prăvălindu-se pâna peste gât; o ploac de lovituri îl făcu să-și ia seama la mers. Câmpul par'ca îl mai învioră. Târgul ramăsese în urmă, la stânga: mergeau aiurea. Vedenia cu eslea se șterse, cele din-tâi căsuțe acoperite cu stuh, ale satului, se împrăștiau printre îngrăditurile de nuele. Câțiva purcei fugira, guiând, din drum; un câne se luă după el lătrând amarnic; o femeec se întorcea dela fântâna cu o tivgă plină cu apă pe umăr. La poarta țarinei stătură. Stăpânul său se scoborî, derschise poarta, căci jitarul lipseă, nu mai încălecă, îi aruncă dârlogii peste oblâncul șăii de-i încordă gâtul, și porni pe jos. În mijlocul satului, lângă biserică, se opri. Ajunse la crâșmă. Pe lavițe, femei, moșnegi, și câțiva copilandri, stau cu pieptul peste masă, cu capul sprijinit de mână, cu ulcelele dinainte.

Stăpânul îl duse din dos, lângă un gard, și i legă dârlogul de un par.

Calul ramase singur. Intoarse capul după stăpânul care plecase grăbit. Pripriejui nici un fir de iarbă, de fân, nimic; nici

lui poleia pământul. Încă o bătae de aripi.

Mai sus!

Slab de tot i se părea ciocârliei că mai aude glasul pitpalacei. Innotă în valuri străvezii; plutind pe ele dete drumul cîripitului ei gădilitor, ca unei grindine de aargăritare.

Dar raza care i se topise în ochi, o chemă la ea, în înalt. În cântecul ei, paserea îi spune că vine. Încă o lovire din aripi și încă una.

Mai sus!

Îmbătută, paserea se ascultă singură; pentru ea și pentru soare cântă.

I se părea că tremurările cântecului ei umpleau bolta cerului. Vroia să se simtă singură, deslipită de țărâna pământului, — ca și raza, în singurătatea ameșitoare a înălțimilor..

Își avântă din ce în ce cântecul; își încordează mai tare puterile. Dar trupul greu par'că-i înlănțue glasul, i-l ține închis ca într-o colivie. Ar vrea să se simtă desrobită, ușoară ca aerul, străvezie ca el.

Mai sus! mai sus!

Și trupul mereu o trage înapoi către pământ, și raza mereu o chiamă către înălțimi.

Intr'un avânt își pune cea din urmă putere și, deodată, se simte, în sfârșit, sloboadă, desfăcută de greutatea netrebnică a cărnii.

Și'n vreme ce, smuigându-se, nebun de fericire, glasul se înalță singur tremurător și dumnezeesc de dulce, în înalt, trupul cade ca un bulgăre de țărână spre pământ.

VOINICUL!

L-a adus, ciobanul, de urechi, — ca pe-un biet măgar ce erà. I-a pus o pocladă, pe pocladă, șeaua de lemn, și i-a strâns chinga bine, căci aveau să meargă la târg. Apoi a început să-i îngrămădeasca pe spate: o sarcină, — a ciobanului; două lăvicere, — ale stăpânului; patru tivgi cu lapte, câte două de fiecare parte, sa se cumpănească; opt sedile cu brânză, patru și patru; iar deasupra, moț, cei doi băeți ai stăpânului veniți la stâna din ajun, spate la spate, să nu-și scoata ochii.

Dar pe când ciobanul, ștergându-și sudoarea cu dosul mâinii, de pe frunte, aducea poclada să o pue pe sârmanul dobitoc, un purice sari de pe mânica ciobanului pe spinărea magarului, și-și făcu

un locșor, sub o încreșitura a poclăzii, tocmai cât îi trebuia să fie la largul lui. „O să stau la umbră”, gândea puricele, iar ciobanul încărcă mereu. Cât eră de mic puricele, ce loc prindea? Iar greutatea care îndoiă genunchii măgarului, cum putea să-l apese?

Și-au pornit la drum, și-au mers zi de vara prin arșița lui Cuptor. Curgeau nădușelile de pe cioban; băeții stăpânului se muiasera; iar măgarul de abia pășea. Au trecut pe unde au trecut și, spre seara, au ajuns la târg, și-au poposit în ograda stăpânului. Iar puricele, simțind că au ajuns la capăt, se strecură binișor, binișor, și hop! deodată, sare, sprinten și odihnit, pe mâneca ciobanului.

Când dădă însă cu ochii de spinarea măgarului, și văzu ce clădire statuse deasupra lui, ramase încremenit: „Măi, greutatea asta am dus-o eu în spate! Pană acum n'am știut că-s așa de voinic!” Și privea cu mulțumire cum descărcă ciobanul pe măgar. Iar când omul dete toate lucrurile jos, măgarul rămase cu urechile pleoștite, cu genunchii îndoiți. Iar puricele zise, mâniaț, în sine: „Uitați-vă ce mămăliga de dobitoc! Eu nu-s nici cât urechea lui și nu mă plâng de câte am dus în spate, și el,

fiindcă m'a purtat până aici, mai să cadă în bot! Ia stai, să-l învioresz puțin!" Și așa zicând, sări drept pe botul măgarului de-l pișcă până la sânge.

Măgarul tresări, dete dintr'un picior și vărsă o tivgă cu lapte. Iar ciobanul îi așternu pe spate câteva bețe, să se'nvețe minte de altădată.

CĂLĂTOARE!...

E călătorel A eșit din mușuroiu, furnica, și-a pornit, cum face în fiecare dimineață, a pornit să vadă lumea... Ea știa că ochii duc și mintea întoarce; că văzând multe știi destule, și ai de unde da și la alții. Și ce fericire să călătorești, dimineața, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă supt rouă, aerul jilav de răcoare, și când, pe cer, se prelinge lumina ca o undă de aur. Ș'apoi dimineața privești altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ți sunt spulberate, ci se limpezesc, ticsite, din prișos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap și pornește la drum.

În dimineața aceasta, a luat-o spre răsărit. Incântat de frumusețea soarelui, care se prevestea prin mănunchiurile lui de raze, totuși avu puterea să se gândească, dru

meața. ca, privind și minunându-se numai, nu câștigă nimic. De aceea, îndată ce dădă, prin miriște, de cisma unui vânat, își și puse în gând, să cerceteze, să cunoască mai bine fapturn omenească în apucăturile ei... Indrasneată și destoinică, se ridică pe calcâiul pe care câteva fire de nisip se prinseseră, apoi, cu iscusința, o luă, încet, pe cusătura carămbului, în sus, Calatoarea își dete toată silința sa se urce mai repede pe cismă, caci vederea ei îi amintea, cu groaza, priveliștea pe care cisma unui alt vânat i o daduse într'o zi: trei tovarășe din furnicar strivite, dintr'odata, supt talpa grea a omului. „Ciudat, gândi furnica în sine, s'ar zice ca numai pentru ca sa facă, rau își învalesc oamenii picioarele in pielea groasa a încălțămintelor”. Și tot gândind astfel, furnica ajunsese la pânza în bâcsita de praf a pantalonilor vânatului. Ii suî și pe aceștia, în zigzag, și, când dadă de cel dintâi buzunar al surtucului, se opri. Sa se scoboare, sa nu se scoboare 'n el? Din cele ce învățase dintr'atâtea călătorii, și dela alții, știa ca pe oameni, mai ales, cu greu îi poți cunoaște pe dinafara. Iar în buzunarul unui om, îi povestise o bunica a ei, că picase odata peste un pumn de oua furate dintr'un furnicar; bunica da-

cluse de veste numaidecât, întreg neamul
furnicesc venise, și, în vreme ce drumețul
dormea în iarbă, cât ai clipi, cărăbăniră
toate oăle, ca pe-o pradă de rășboiu. Așa,
furnica își luă inima în dinți, și, ușoară,
se scoborî în buzunar. Scotoci încolo și
'ncoace; într'un colț dădù peste câțiva bani
de aramă. Li pipăi, îi mirosi, — întrebuin-
țare nu le putù găsi! „Ce-o fi făcând oa-
menii cu lucruri care, după cât se vede, nu
le aduce nici un folos?“, judecă ea. Porni
mai departe. Mai în sus, alt buzunar. Hai
și-acolo! De abia se scoborî însă, și repede,
căută să fugă înapoi. Buzunarul, îmbâcsit
cu foi de tutun, o amețise. „Iată ce fel de
burueni știu culege oamenii!“ își zise, des-
gustată, furnica. N'avea noroc! O luă mai
sus: se urcă până dupa gâtul vânătorului.
Acesta ridică tocmai atunci mâna. Ispiti-
toare, veni, sprintenă, pe mânecă, până la
gâtul unei puști. Și cum cătă ce anume
vrea să facă omul cu lucrul cela ce-l ținea în
mâini, cât ai clipi, prinse drept înainte sbo-
rul unei prepelițe. În vremea aceasta o bu-
buitură groaznică răsună, și-un nor de fum
învăluî furnica în ceață, în mirosul lui pi-
părat și acru. Vânătorul alergă, și, mai din
colo, ridică prepelița moartă și-o puse în
tolbă. Furnica, îngrozită, o luă la fuga pe

mâneacă în sus, apoi, de cealaltă parte/pe care se urcase, se scoborî pe haină. Ca sa ajungă jos trebuia să treacă peste cobă. Păși iute peste geanta dela șoldul vânătorului, și, la marginea ei, îi mai veni sufletul la loc. Tocmai atunci ochii furnicii zăriră o bucățică de pâine ce rămasese prinsă în rețea. Oricât eră de grăbită, lucrul gasit știă că nu se lasă 'n drum; mai ales merindele: „Bine că m'am ales macar cu ceva”, își spuse în gând, și se grăbi sa culeagă făramitura. Dar, cum o apucă, îndată o și lăsă la loc: făramitura eră uda de sângele paserii. „Brrr; va să zică ăsta e omul!” gândi furnica, și repede-repede o lua pe cisma în jos. Se coborî pe-un fir de iarba și își scăldă, cu mulțumire, trupul, într'o picătura de rouă.

CÂND STĂPÂNUL NU-Î ACASĂ!

În odaie liniște. Liniște și-un miros! Pe polița din dreapta, pe o farfurie, stă uitată o bucată de cașcaval. Mirosul de brânză proaspătă a străbătut până la cel mai îngust colțișor al casei. Și din gaura lui, din gaura de după sobă, șoricelul nu-și mai găsește locul. Par'că-l trage cineva de muștați afară. Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar cașcavalul? Vezi, asta-i asta: cașcavalul. Să 'nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase așa bunătate acum vreun an. Dar par'că nu-l momise într'atâta ca acum. Să încerce. Face câțiva pași mărunți, până'n marginea ascunzătoarei lui. Măcar s'o vadă. Unde-o fi? De unde l'vrăjește, din ce colț îl pofteste cu atâta să-

ruință la dânsa? A! uite-o, colo pe farfurie. Dacă-ar îndrăzni! Dar cum? Să meargă mai întâi pe lângă perete până la divan. Așa, bun! Pe urmă... Pe urmă pe unde s'o ia? Pe lângă dulap? Nu. Pe după jilțul cela? Nici așa. Atunci? Păi, lucrul cel mai bun e să se sue deadreptul pe perdea și de acolo să treacă, pe marginea lăvicerului din perete, până la poliță. Și-odată la cașcaval, las, n'are el nevoie să-l învețe alții ce să facă cu dânsul. Dar motanul? E-hei! la dânsul nu prea se gândise. Și, Doamne, mulți fiori i-a mai vârat în oase motanul cela. Dar poate nu era în odae. Ha? nu era. Nu. Orișicum să mai aștepte puțin, să vază, nu se mișcă nimeni, nu-l pândește cineva?

Cum să nu-l pândeasca! Dar de când așteaptă motanul prilejul să pue laba pe bietul șoricuț. Dacă nu mâncase el cașcavalul, căci mirosul cela îi sbârlise și lui mustățile, pai nu-l mâncase tocmai pentru asta: să-l momească pe lacomul din gaură. Cu botul adulmecând, cu ochii galbeni și lucioși ca sticla, cu mustățile întoarse, subțiri și ascuțite ca oasele de pește, stă neclintit, după perna de pe divan, și așteaptă. L-a zărit. Uite-l, îi vede mărgelile ochilor. Ese? Ese

oare? Da, da; așa, încă un pas, încă unul, doi, așa!

Dintr'o săritura a fost cu laba deasupra lui.

Bietul șoricuț n'avusese vreme nici să treacă dincolo de sobă. Il apăsă puțin cu unghiile, apoi, repede, îl ia între labele de dinainte, îl strânge; de drag ce-i, îl răsucesce în aer, și-l lasă amețit pe podele. Și-l privește, gândind. „Cașcaval ți-a trebuit! Poftim cașcaval! Doamne! ce bun o să-mi para mie după ce te-oiu crânțani”. Dar mai întâi să se mai joace puțin cu dânsul.

Il pune pe picioare, îl lasă să se desmeticească, să încerce să fugă și iar vrea să l prindă în cleștele labelor. Dar ce s'aude? Un dupăit grăbit pe sală. Vai, e Corbici, cânele! Nui vreme de pierdut! Din doua sărituri motanul e în ocnita șobei, iar șoarecele, mirat că scapa, zăpăcit, cum poate, o șterge în gaura lui. Corbici vine, nebun ca întotdeauna; în mijlocul odăii se oprește, adulmeca, lacom, mirosul de cașcaval, apoi, zărind motanul se repede și latră cu înverșunare. Ar sări în ocnită, dar e prea sus. Se sprijina pe labele de dinainte, tremură, cascade, de neliniștit ce-i, mârșe și latră. Apoi tace și, cu ochii țintiți la mo-

tan, aşteaptă să se scoboare. Numai uneori întoarce capul spre poliţa de unde brânza par'că-l ademeneste. Şi astfel, câte-şi trei duşmani: şoarecele în gaură, motanul în ocniţă, şi câinele în mijlocul odăii, se pândesc munciţi de acelaş gând.

Dar paşi apăsaţi cutremură sala. Cel Stăpânul! Repede-atunci: motanul se 'nghesu-este şi mai în fund, iar câinele o şterge supt divan: numai şoarecele, mic cum era, rămâne la locul lui. Stăpânul intră; obosit de munca, îşi aruncă pălăria pe un scaun, apoi, mirosind, i se face foame; se 'ndreapta spre poliţă, ia felia de caşcaval, taie o bucată de pâine, şi, muşcând când dintr'una când dintr'alta, mănâncă din plin cu poftă.

Şi din trei părţi, trei perechi de ochi îl urmăresc cu pismă.

H O I N A R

O clipă ținù noaptea, cât țin nopțile de vară, când întunericul e numai o strângere de aripi a luminii. Și totuși când se trezi fluturul, în răcoarea umedă a dimineții, i se părù că dormise de când lumea; de aceea, zise în sine bănuind:

„Ce Dumnezeu, răsare soarele atât de târziu!”.

Dar, ca și cum Dumnezeu i-ar fi făcut pe voe, deodată, se resfiră din înalt mă-nunchiul strălucitor al razelor de soare, și peste câmpie năvăli un vâl de aur. Fluturul își pâlpoi de câteva ori aripele; și, din vârful galben al tulpinei de *lumânărică*, unde poposisse de cu seară, își luă, sglobiu, sborul. Fiindcă nu fusese de mult pe la târg, o luă într’acolo. Curând zări o grădină cu fel de fel de flori. Trecu pārlea-zul, și, mehenghiu, se furișă întâi pe la terestrele casei. Perdelele erau încă lăsate, Ce să vadă? Nimic! În schimb de jur în

preujrul privazurilor, cununî de *zorele* se împleteau, cu florile deschise, fragede, li-liachîi bătând în albastru, sinilii batând în roz, acoperite de rouă ca de niște nestimate. „Fragede flori”, gândî flutúrașul, și, bătându-și aripele albastre stropite cu aur, le sărută pe rînd. „Aici o să stau astazi pe vremea arșitei”, gîndeà ștregarul. Dar, tot privind la ele, găsi zorelelor o scaderc; prea își schimbau fața: dimineața într'un fel, la amiază într'altfel, iar seara se 'nchid morăcănose. — „Nu-s statornice”, adaogă craiul, și plecă mai departe. Cum sbura, așa, deasupra stratelor, cu flori, mirosul *rozetei* îi umezi sufletul. Repede se scoborî de se așeză pe o tulpină de rozeta. Și cum rama sese, pierdut, răsuflând mireazma îmbata-toare, se gîndeà: — „Nu e floare mai fer-mecătoare ca rozeta,—degeaba! În mireazma ei să mori, și mori fericit”. Gîndind astfel privi mai bine tulpina floarei. Cine-l pusese! Căci, mîhnit, își mai schimba din păreri: „Intr'adevăr, îmbătător miros: dar de ce oare firea nu îmbină niciodată toate însușirile la un loc? Poftim, privește, cine îm-prăștie o asemenea mireazmă! Ce flori marunțele, pipernicite, aproape verzi ca și frunzele”. Și, fiindcă în clipa cea veni pîna la el adierea unor *crini*, urmă: „Ce are a

face rozeta cu crinii, — cu crinii albi ca spuma laptelui". Fără să stea în cumpănă își făcù vânt, spre lugerul înalt, subțire și mândru al unui crin întârziat. Așezându-se în potirul parfumat, alb ca zăpada, berbantul, își destinse aripele puțin, să se odihnească, dar băgă de seamă că se mânjise de praful galben al floarei, și se necăji: „Foarte mulțumesc de gazdă, dacă e vorba să es mânjit!... Și unde mai pui că aici stai ca într'o mănăstire". Se înalță în aer. Se încălzise grozav. „Par'că e mai cald ca în câmp", gândi sprintarul. În vremea aceasta, ochii lui zăriră ca o șuviță de sânge. Era un strat da garoafe. „Hai într'acolo", — întinse aripile, lovì de câteva ori aerul și se lăsă, ușor ca un fulg, deasupra unei garoafe bătute, creață și îmbălsămată. „Uite-o floare care nu-i năzu-roasă, își zise; o gasești pretutindeni; și cu toate acestea ar avea dreptul să fie mândră cu fața ei îmbujorată. Da, garoafa într'adevăr mi i dragă". Și stătea. hoinarul, tolănit pe frunzișoarele mai ca un pașă, când par'ca îl ameți ceva. „Ce sa fie? A! mirosul garoafei. Uite asta, cugetă craiul, asta nu-mi place la garoafă. Nu putea, adică sa aibă un miros al ei? numai al ei? Trebuia să împrumute mirosul pipărat de cui-

șoare? Pfui!" Sglobiu, își văzù de drum, aiurea, strănutând...

Și ziua trecea, și rătăcitorul sbură, me reu, mereu, fără astâmpăr. „Uite colo un lavicer de *nu mă uita*. Fiindcă-s albastre, ca și mine, s'or fi crezând, mă rog, lucru mare". Atingându-le, disprețuitor, cu vârful aripei, le lasă în urmă. Ce mai straturi de *ochiul boului*: „Sunt prea din to por" Ingâmfat, se împiedică de o *gura leului*: „*Mersi*, de-al de d-ta găsesc și în câmp, la țară... Ei, cu micșunica, se schimba vorba", adevărî, șiretul: „asta da". Și se lăsă, elegant, în roate, deasupra floarei cuminți. Își strânse aripele una, își răsuci mustața, făcù ochii mici; micșunica rămase liniștită: gazdă bună, dar nu sprintară. Flăcăul se necăji: „Ho! băbătie, prea te crezi! Eu n'am venit să dorm". Și fugi, râzând *Mărgăritărelele* nu le putea suferi sbură pe deasupra lor, numai să le facă în necaz; întru cât privește *barba-împăratului*, îi facea rău numai când se gândea la numele ei... Ziua trecea, soarele scăpătă; se mai răcorise.

O luă inspre *gherghine*. Cocoțate, sus, pe tulpinele lor, gherghinele îl priveau ne-

pricepute. „Înalte și proaste”!, zise perdevară și, înălțându-se sus, căuta cu ochii *trandalirii*. Ii zări. Se coborî încet, curtenitor, se închină în fața fiecăruia. „Flori de paradis, flori măestre, flori...” dar cum se întorcea, în dreapta și’n stânga, complimentând, aripa i se sgâriă de un ghimpe. Cardionul o șterse repede, fără să se mai uite înapoi... Trecu pe lângă *lalele* fără să le privească, dar în drum făcu cu ochiul *rochiții rândunicii*, o veche prietenă, și spuse o vorbă proastă unui *stânjinel* scuturat, îmbătrântit, ce i se ținea în cale, *Zarnacadelelor* le rămăsese doar tulpinele; *liliacului*, frunzele. Mai departe, mai departe. Din sbor fură o sărutare unei *cicori*, ratăcită pe acolo cine știe cum. Și cicoarea îi aduse aminte de câmp. „Tot mai frumos e câmpul... Dar nu-i vorbă, și’n grădină!...” Și par’că departe, într’un colț, zări o floare învoalată, necunoscută. Grăbi, dar deodată începui să orbecăiască. Nici nu băgase de seamă că se întunecase. Nu mai vedeă nimic. Il apucase noaptea în drum. Neputând să mai sboare, se lăsă, la întâmplare, pe un spin uscat, să aștepte zorii, suspinând nemulțumit :

„Ce Dumnezeu ște noptează așa de vreme”

NEDESPARȚITE!...

Toamnă! Pădurea fumează. Negurile se lasă perdeluind zărilor. Paserile se rotesc în înalt, se deșiră, iar se strâng și iar se răresc, apoi își aleg călăuzele, le pun în frunte, și'n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre. Se duc!

Incotro?

În nopțile reci de toamnă văzduhul par'că freămătă. O lume ciudată pare că prinde ființă sub stele; noiiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; țipete răsar și se sting, ehemări de călăuze umplu largul cuprinsului. Sunt paserile călătore, Și cu ele par'că iau ceva din sufletul nostru, în ochii

lor par'că fura soarele, pe aripele lor par'ca duc primăvara.

Un stol de turturele a întârziat. Grăibte s'au strâns în dimineața aceasta, și'n fâl-fâirile lor, care se aud ca niște sunete supte ușor dintr'un flaut, pornesc. Întâiu o iau pe-aproape de pământ, peste lunci, deasupra rariștelor, printre plopii înalți, ca și cum ar vrea sa mai vadă locurile aceste o dată. Apoi fac un ocol mare, de jur împrejurul paduricii, în vremea ce o rază de soare împunge pânza norilor și tivește pe cer o dunga de lumină. Bucuroase, paserile bat din aripi și se hotărăsc. Patru, doua perechi, o iau mai înainte, o pereche rămâne în sbor mai potolit, în urmă. Ajung deasupra râului; un țipet năbușit, din gușa, — un semn al calauzci, vrea sa le strângă pe toate la un loc. Și'n clipă aceea un bu-buit de pușcă clocotește în aerul cuprinsurilor. Cele două perechi feresc ca fulgerul înlături; dar din perechea din urmă o turturică își curma sborul, își adună apoi puterile, cu cel mai din urmă fior al vieții, se rotește în doua cercuri, se înalță drept, ca o săgeata în vazduh, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele râului care o fura și o poartă mai departe.

Stingherul, soțul, urmărește puțin stolul, apoi se întoarce, caută îngrijat și, pe apa turbure, își vede tovarășa. O putere îl ține atunci deasupra vâltoarei, cu ochii nedes prinși dela trupul plapând și pătat de sânge ce lunecă la vale, dela trupul pe care, în cercuri strânse, îl urmărește mereu.

Și sub cerul în care raza de soare s'a stins, călătoresc trei: stolul care se strânge în zare cu un rămas bun, paserea moarta mânată de valuri, și porumbelul care se rotește mereu, urmându-și soția, ca un simbol al veșniciei iubirii...

Și'n urma lor toamna cade mai grea'

GRIVEI

E bătrân. Înțelege că-i bătrân, că-i ne-
trebnic, că cele câteva zile ce i-au mai ra-
mas sunt o povară pe capul tuturor. De
când s'a și îmbolnăvit nu-l mai strigă ni-
meni, nu-l mai mângâie nici o mână, nu
se mai întoarce spre el nici o pereche de
ochi. A slujit cu credință. Douăzeci de ani,
vară și iarnă, în curtea aceasta a trăit, și a
păzit-o. În nopțile de toamnă, cu ploile re-
pezi și pătrunzătoare, în nopțile de iarnă,
cu vifornițele năpraznice, el nu stătea în
cușca lui; suflând cu greu, încordându-și
mușchii, căci era vânos, tăia troianul, cu
treera toate colțurile grădinii, și lătrând.
dădea de știre că nu e chip să te poți apro-
pia de casa stăpânului... Dar în seara aceea,
când prinsese de pulpa piciorului pe hoțul
care furase mere din pomul de lângă gard!

Ani dearându-l simțise durerile loviturii de ciomag pe care i-o dăduse atunci în creștetul capului. Și alta dată... Dar câte nu făcuse, câte nu suferise Grivei, dulăul credincios al curții!

Însă vremea trece, viața cu ea. Și-acuma îmbătrânise! Nu se mai putea duce nici până la ușa bucătăriei, să capete un ciolan, să-l lingă. Rămânea uneori zile întregi fără să înghită nimic, fiindcă nu se putea mișca. Și acum, în urmă, avea niște dureri grozave. Urla. Și mai ales noaptea, când nu avea cu ce să se mai ia, când nu mai vedea pe ceilalți câini, când rămânea singur, numai el și suferința lui, — mai ales nopțile îl chinuiau boala. Și urla. Mai întâi gemea, înnăbușit, cu gura închisă, cu limba sgârcită, gemea adânc, ca și cum i se desfacea inima din piept. Apoi îl apucau fiorii; spasmurile îi descleștau fălcile și gemetele îi eșiau mai tari, mai ascuțite. Apoi plângea, plângea cum plâng oamenii, cu lacrimi fierbinți care îi lunecau pe bot, și parcă-l ardeau. Și 'n urmă, înnebunit de durere, nu mai putea răbdă, urla înspăimântător, de rasună până în depărtări de unde-i răspundeă ecoul ca un alt câine care îi plângea de milă. Și dimineața, când zorii zilei mi-jeau, adormea, sleit, pe culcușul lui de pae.

Și toți ai casei cari treceau pe lângă el îl blestemau. Toți. Urletele lui le turbura liniștea nopții, le curmă somnul și-i făcea să tresară speriați, în pat. Iar unii credeau că prevestește ceva rău, că prevestește moartea cuivă. El îi auzea vorbind, îi auzea și i înțelegea. Cu ochii blânzi, șterși de boală, îi urmărea până ce se făceau nevăzuți.

Înțelegea și aștepta să-i vie ceasul.

Intr'o dimineață și-a zărit stăpânul de departe, venind spre el, cu mâinele la spate, ținând ceva ce sclipi la o întorsătură în bătaia soarelui. Pentru el venea. Atunci, în sufletul lui par'ca a încercat nu o durere, ci o jale, o jale grozavă, o jale adâncă pentru stăpânul pe care-l văzuse copil, cu care se jucase, cu care mersese pe câmp, la picioarele căruia se culcase de atâtea ori să primească, supus, vergile ce i se cu-veneau. Și jalea aceasta par'că-i dădă puteri; se sculă și, scheunând, plângând, se târî către stăpânul lui, și, când ajunsese, îi linse picioarele ca și cum și-ar fi luat rămas bun. Apoi închise ochii și, încolăcit, aștepta. Aștepta mult. I se făcuse milă stăpânului?... Bubuitorul nu curmă liniștea ogrăzii.

Și astăzi simți că nu mai are mult. Și

păr'că-i părea rău să închidă ochii în curtea în care trăise, în mijlocul lucrurilor de care n'ar fi vrut niciodată să se despartă, supt privirile care nu se mai îndreptau spre el prietenoase. Și, deodată, o groaza, o frica de locul acela în care suferise atâta îl cuprinse. Iși adună toate puterile, apoi ca și cum cineva l-ar fi gonit din urmă, eșă din curte, se depărtă cât putu mai repede, și o luă la drum, în spre pădure. Când ajunse, în marginea ei, intră în cel dintâi stufiș și, acolo, între crengile care îi ascundeau vederea, își făcu culcușul. Și așteptă. Spre seara un fior îi svârcoli trupul, apoi altul. Și încă unul, — cel de pe urmă. Și 'n clipa în care-și dete sufletul se ridică pe picioarele de dinainte, și, cu capul întors spre curte, urlă, ca și cum și-ar fi luat rămas bun.

Și urletul lui, scurt, de moarte, îi răspunese ecoul, pentru cea din urmă oară, ca un alt câne care-l chemă din depărtări.

MUSCULIȚA

În odaie tacere. Prin fereastra deschisă, soarele scoate sclipiri din sticlăria de pe poliți. În fața iconostasului, clipocește candelă. Pe masa din mijloc, sta deschis, uitat acolo de către copiii sfinției sale, un ceaslov vechiu, scorjit și unsuros. O musculița, cât o gamalie, stralucitoare ca un licuriciu, intră bâzâind să caute ceva dulce de gustat. Sboara încolo și'ncoace. Se uita prin strachini, se așează pe marginea unui pahar, se plimbă pe la icoane, ca și cum s'ar închina, ba intra până și 'n potcapul cel nou, pe care, plodurile îl așezaseră pe pat cu fundul în jos și-l prefăcuseră într'un cuiabar de ouă roșii, — căci e Paștele, Nimic...

În sfârșit dă Dumnezeu, și ajunge și la măsuță, drept deasupra ceaslovului. Se lasă

ușoară, sbârâind mulțumită, pe foaia un-suroasă, pe ale căreia colțuri de sus picăturile de ceară stau ca niște peceți. E doar obișnuită cu cărțile bisericești; nu o dată eșise, sătulă, din biserica de peste drum. E atâta hrană pe foile îngroșate par'că de urmele degetelor tăvălite prin grâul dulce al colivilor. Iar aici, pe o margine, a dat tocmai peste ce căuta; o pată zaharisită proaspăt arată că degețelul ce-și lăsase urma, avusese grijă să se înmoie dintr'un tăiu în dulceață. Musculița se pune pe ospatat; — prăpadenie de lacomă ce-i. Numai din când în când prinde cu ochișorul, roșul slovei mari din dosul foii, un S frumos, încondeiat cu maestrie, ca și cum ar fi fost țesut la începutul rândului: „Slavă ție”. Atunci își aduse aminte cum necăjise mai zilele trecute, la o leturghie, pe un dascăl, căruia îi rămăsese pe barbă, lângă buze, un fir de grâu uns cu miere. Până n'a gustat din miere nu s'a lăsat; dar bietului om i-a eșit sufletul alungând-o.

Acum s'a săturat; se sue binișor până'n mijlocul slovei roșii care o atrage. Își scutură aripioarele, își întinde piciorușele de dinapoi, și le freacă unul de altul ca și cum ar ascuți două cuțite; apoi, leneșă, ațipește.

În clipa aceasta ușa se deschide dintr'odată. Sfinția sa, popa Gheorghe, intră supărat, aprins la față, răsuflând greu. A făcut slujbă la biserică, pe urmă s'a abătut pe la Petru bacalul, așa în treacăt, a luat un pelinaș, și s'a întors acasă. Și poftim ce găsește: preoteasa nicăeri, — dusă prin vecini; copiii la hoinărit, după ce spărseseră mai întâi toate învelitorile gavanoaselor cu dulcețuri, de pe fereastra din sală.

— Poftim!... ei poftim! strigă părintele infuriat. Apoi își aruncă ochii pe masă, și se supără și mai rău:

— Până și cărțile mi le-au vrafuit!

Repede, cu o mișcare iute, sfinția sa închide ceaslovul, și-l aruncă, la loc, în dulap.

Iar în mijlocul slovei roșii, musculița, strivită, se făcù una cu hârtia, tocmai în clipa când, mai adormită, isbutise să-și statornicească, în căpșorul ei, un gând: „Ce bine e să trăești, și să mori sătulă!”.

CIOC! CIOC! CIOC!

Și paserile se 'nțeleg între ele. Dumneavoastră poate nu mă veți crede. Atâta pagubă! Dar eu știu multe asupra lucrului ăstuia dela gaița mea, dela gaița mea care, fiindcă am învățat-o să vorbeasca omenește, mi-a descoperit câteva taine ale graiului păsăresc. D-ta, spre pilda, auzi ciripind o rândunică, că i-a venit, așa, un gust, să facă gălăgie, în vreme ce dânsa da povește puișorilor ei: „Nu eșiți la marginea cuibului!” „Nu strigați când nu sunt cu voi!” — „Tst! pisica!” O vrabie ciripește pe gard. D-tale puțin îți pasă. Și ei, biata! i-a sărit inima din loc: „Uliul!” În nopțile cu luna ascuți privighetoarea, — te încântă; ajungi să crezi că pentru tine își varsa în gălgâiri ploaia de mărgăritare. Nici nu bănuiești că-și plânge numai dragostea ei.

Așa, mulțumită gaiței mele, am ascultat,

dăunăzi, o convorbire între un măcăleandru și-un scatiu. Să v'o spun:

„Cioc! cioc! cioc!” se aude de departe. Măcăleandru zice:

— E ciocănitoarea!

— Ciocănitoarea, răspunse scatiul, ce-o fi ciocănind mereu?

— Caută veverița, îl deslușește măcăleandru.

— Veverița? De ce?

— Urâți îmi sunteți voi, scatii, că nu știți nimic. Nu-i cunoști povestea? Să ți-o spun!

(Marturisesc că vreo câteva ciripiri nu le-am înțeles, dar le-am ținut însă minte. Acasă i le-am spus gaiței, și gaița mi le-a tălmăcit. Așa, vă pot spune, întocmai, după zisele măcăleandrului, povestea ciocănitoareii :

... „De mult, m'ascuți, scatiule? începe măcăleandru, demult tare, la 'nceput, pe când oamenii erau puțini de tot, și poamele și mai puține, veverița a dat, într'o bună zi, peste un pom ciudat, cu roada rotundă, tare, dar cu miezul dulce și gustos. Dăduse, frate, peste alun. I-au plăcut

alunele și, vezi, ființă prevăzătoare, să nu mai pătească, cum o pățise, când rosesse o iarnă întreagă coaja copacilor, să se hrănească, și a umplut scorbura de cu toamnă. Tocmai se bucură că dăduse norocul peste dânsa, făcând planuri mari, să nu se miște toată iarna din căsuța ei, nici cu vârful botului să nu miroasă vifornița, când, într-o bună dimineață, se sgâriă la un picior într-o coajă. Caută, — coaja de alună! De unde? că ea nici nu se atinsese încă de merindele strânse. Cercetează: un sfert de alună mâncată! S'a pus la pândă, să prindă pe hoț. S'a ghemuit în fundul scorbirii, una cu copacul, și-a așteptat. Ce e? Ciocănătoarea, cum o vezi; sai ici, vără-te colea, cum e iscusită, a înțeles ea că 'n alună trebuie să fie ceva. Plisc are, slavă Domnului! Craț! iacă și miezul. Bun! Craț-craț-craț, s'a pus pe mâncat. Din ziua aceea venea în fiecă amiază să-și ia prânzul. În dimineața când o pândea veverița, a sosit tot așa sglobie, dar de abia intră în scorbura că veverița se repezi. Ciocănătoarea vo! s'o sbughească afară, dar veverița o prinsese de coadă! Dă-i în sus, dă-i în jos, lasă coada ca șopârla, în laba veveriței, și pe ici și-i drumul. Mai târziu, când i-a venit inima la loc, și s'a văzut fără coadă, s'a

întors la veveriță să se roage de dânsa. N'a mai intrat în scorbura, și, smerită, a bătut cu ciocul: Cioc! cioc! cioc! Dar veverița își mutase culcușul. De atunci mereu ciocănește la fiecare copac, dar nici că dă de răspuns...

— Zi, de atunci, întrebă scatiul, n'are ciocănătoarea coadă...

— Vezi bine... Ssst! Uite-o...

Mă uit și eu. O fulgerare roșie străbate luminișul. Ciocănătoarea se cațără cu ghiarele de trunchiul unui mestecăn și-l ciocănește de jos până sus. Apoi trece la alt copac și la altul. Fagul sună mai tare, frasinul mai înăbușit. Un ștejar găunos răsună ca un hârb. Și ciocănașul bate mereu, se duce, se șterge din ochii mei. De abia se mai aude, departe:

Cioc! cioc! cioc!

Scatiul pirue iar:

— Știi una, frate măcălendre? Eu cred că tot ce mi-ai spus sunt numai niște vorbe. Ea ciocănește fiindcă sugă din mustul copacilor, — i-o fi plăcând hrana asta.

Măcăleandrul se supără:

— Se cunoaște că ești pasăre neisprăvită.

S'o fi hrănind ea cu mustul copacilor, dar ce și-o fi zis: „Dacă mi-i dat să ciocănesc mereu, cel puțin să trag din asta un folos, să mă hrănesc!”

— Așa-i! încheiă scatiul.

Acestea le-am auzit mai dăunăzi povestite de către un măcăleandru unui scatiu. Un lucru însă: dacă veniți cineva pe la mine, să nu spuneți cumva gaiței mele cele ce v'am destăinuit. Mă asurzește cu ocările. Vă rog !

TOVARAȘII

E încă întuneric. Pământul e jilav de rouă, și brazdele răsturnate, în ajun, de cătră fierul plugului, miroase a proaspăt. În văzduh o rață sălbatecă zboară furișându-se măcuind speriată, ca alungată de glonț. Pe o grămadă de coceni, plugarul, rămas peste noapte în câmp, doarme învelit cu niște saci; și mai încolo, boulenii treji, Duman și Joian, stau cumiți cu găturile întinse, așteptând jugul. Dar departe, în sat, încep să cânte cucușii, căci zorile prind să mijească. Lumina se cerne din ce în ce mai deasă, și'n vreme ce cununa cerului se luminează, pe pământ se deslușesc toate: satul; încolo pe coastă, ca urnită din loc, pădurea; în fund, dealurile gemene, unul după altul, ca pe o scară.

Și'n cea dintâi clipă de revărsare a lumi-

nii, grija, care țărâe în urechia plugarului ca un greer, îl scoală. Omul aruncă sacii la o parte, sare în picioare, își freacă ochii cu dosul mâinei stângi și cu dreapta își îndreaptă șalele. Apoi pornește spre boi. I-a înjugat... Slabi, de li se văd coastele, ca niște arcuri, supt piele, boii își încoardă mușchii, își potrivesc bine cerbicea în jug, — și pornesc, implântându-și picioarele ca niște țărui de oțel. Și, cum merg așa, aud din urmă fâșăitul cuțitului cum intră în pământ ca într'un miez de pâne, iar uneori, glasul plugarului, cum îi îndeamnă și-i îndreaptă, părintește:

— Ceal

Ei îl ascultă ca niște copii; și mereu, râda neagră a brazdei se deapănă dela un capăt la altul al lanului ca pe un mosor.

Se luminează încet, încet, în pas cu bo-
ulenii par'că. E liniște. Un stol de grauri
se lasă, pieziș, în apropiere. Razele soare-
lui își scutură, tremurând, praful de aur
în aer. Și boii simt, după cum e purtat
plugul de coarne, că puterile stăpânului au
mai slăbit:

— Hăis, Joian, tată!

Iar, la glasul lui, răspunde, ca din niște

dumbrăvi înflorite în adâncuri, ciripitul gădilitor al ciocârliei...

E cald. Pământul par'că fumegă. Grumazul lui Duman prinde să lucească de sudoare; jugul îl frige. Și, din urmă, glasul mai mâniat al stăpânului îl zorește:

→ Hai, Dumane, hai!

Boii nu trag nici mai tare nici mai încet; căci cunosc ei cuvântul nerăbdător și necăjit al stăpânului. Pășesc liniștiți, înțelepțește, și, în ochii lor euminți și negri, par'că se răsfrânge și mai tare fața neagră a pământului scormonit de plug...

S'a încălzit de tot. Soarele frige. Duman par'că-și simte picioarele tremurând, mai cu seamă, dreptul dinainte, în copita căruia i-a intrat un piron, mai acum câtăva vreme. Ii e sete. Dar din urmă glasul aspru acum al stăpânului u-i dă răgaz. Bouleaul e deprins, — mai așteaptă încă ceva; și nu întârzie mult; o vargă i se așterne pe spate, lăsând o dungă peste pielea udă. Omul țipă:

— Sireace, sireace! Mâncate-ar lupchii.

O albină, rătăcită, se ține morțiș de plugar, și el o alungă, infuriat, cu mâna. Un graur s'a desprins din stol și s'a lăsat pe

spatele lui Joian care l poartă, îngăduitor ca pe un prieten. Iar înaintea plugului, ca un vornicel ce arată calea, un cocostârc pășește agale, privind când cu un ochiu când cu altul spre pământ, înfigându-și uneori ciocul.

— O-ahoo!

Soarele s'a înfipt în creștetul cerului și de acolo dogorește vazduhul. Țarina e încropită, ca și cum ar fi turnat cineva pe deasupra apă fiartă.

Boulenii răsuflă din greu. Imprejurul gâtului simt, ca o sgardă de fier, urma jugului scos. Plugarul le-a dat o mână de coceni, din care ei de-abia aleg câte unul. Un prichindel de copil i-a adus și omului de mâncare: o bucată de mămăligă cu ceapă. Dar decât mâncarea, odihna par'că e mai priincioasă. Omul face un sac mototol și-l pune supt cap.

Boulenii nu mai mănâncă; prichindelul le-a adus o oală cu apă în care nici nu le intră bine botul. Apoi rămân așa cu puterile sleite, supt arșița soarelui. Graurii, cocostârcul, au sburat. Au rămas ei șinguri în câmp.

În dreptul lui Duman doarme, plugarul,

cu fața arsă, bătut de razele fierbinți ale soarelui, ale căror împunsături îi scot broboane de sudoare. Duman se uită la dânsul cu ochii la umbra ce o aruncă el singur pe pământ, la umbra care par'că se topise din el, de se i se așternuse, moale, ca o ceață, la picioare.

Și par'că înțelege, par'că simte, par'că în mintea lui se face deodată o lumină omenească: pornește cu pași grei, se apropie de stăpân, până când îl învelește în umbra trupului lui trudit, ca într'o pânză răcoroasă. Apoi, cu ochii închiși, bouleanul rămâne în soare, incremenit, cu genunchiul piciorului drept îndoit, gata să urnească iarăși plugul pe brazdă.

SARACUȚUL!...

S'a iscat un vârtej ca de senin. S'a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o, tehui, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găseă mai ușor în cale. Și dacă de pe jos fură flori, pene și hârtii, de pe-o ramură luă un cărăbuș, un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripele fragede, cu ochișorii ca două neghinițe. Cărăbuș de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele, și-a văzut că poate sbură și fără să dea din aripi.

Vârtejul și-a făcut gustul, și'n mijlocul unui drum de țară, lângă o curte, s'a înțepenit o clipă ca un sfredel, apoi s'a topit deodată, lăsând tot ce luase, baltă, la pământ. Iar cărăbușul căzû pe-o bucățică de hârtie albă, și rămase acolo, amețit. Când s'a trezit, privi împrejur: un drum

prăfuit. Și din capătul drumului, țațoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cocoș. „Ia! scap de unul și dau peste altul, își zise cărăbușul; ăsta mă 'nghitel” Cucoșul s'a apropiat, s'a uitat cu un ochiu la cărăbuș, și-a trecut mândru înainte. „Am scăpat!” gândi cu bucurie cărăbușul, și se întoarse să privească după cocoș. Atunci încremeni de spaimă. Din celălalt capăt al drumului soseă un curcan. Cărăbușul se făcù mai mic decât eră, ținându-și sufletul: „Acum chiar c'am pățit-o! Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se înroți, își roși mărgелеle și își dădù capul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înălță în picioare, și forfecă aripele de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cocoșul s'a dus, curcanul se ferì par'că să nu calce cărăbușul, când îl ajunse, și acesta, bietul, răsufală; „Bine c'am avut noroc!”. Dar, deodată, de după gard, sări, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Paserea se legănă o clipă, apoi își strânse coada, și sbură în drum. „De ăsta nu mai scap!” crezù cărăbușul. Păunul s'a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsise, și, lăsându-l, își văzù de drum. Cărăbușului nu-i venea să-și creadă ochilor că mai e în viață. Dar,

uite: colo e drumul, supt el hârtia, pe dreapa gardul, — trăește. Ia să sboare acuma, cât putea mai repede de-acolo, pe vreo creangă de copac. Să-și încerce aripele. Și le desfăcù. În clipa aceea un puiu de sturz, mai mărișor ceva decât o nucă, sbură spre el. „Ei! de așa paseri mici, mai de seama mea, mi-i drag și mie”, gândi cărăbușul, pregătindu-se chiar să dea sturzului „ziua bună”. Dar sturzul se lăsă lângă bucășica de hârtie, deschise pliscul, apucă, cu lăcomie, cărăbușul, și, hap! hap! — mai să se înnece, îl înghiți.

Sărăcuțul cărăbuș!

De pe gard, o vrabie, care văzuse multe în viața ei, își așezase puișorii în rând, să privească, de cum zărise cărăbușul jos. Și acum își luă sborul într'alt loc, strigându-și după dânsa odraslele, care duceau în minte o învățătură mai mult.

IN CURTEA MEA

Curtea mea e la țară, pe malul unei ape. De jur împrejurul curții se încinge un gard de cătină, iar pe cătina în care vrăbiile erau împănate ca albinele în roi, se țese, de cu primăvară până'n toamnă, tulpina de *rochița-rândunicii*. Pe de margini, din loc în loc, ca la o asvârlitură de piatră unul de altul, se înalță plopî bătrâni, fuse uriașe pe care se deapănă vântul; pe vârfurile lor țin acoperământul, — cerul. Tufe de pomușoară și de agrișe dau, în năuntrul curții, adăpost paserilor mele.

Căci am paseri multe și felurite. De ici din portița încununată cu ederă, hai, să le privim. Ai auzit *cucurigul*? Răsare soarele. Cocosul acela negru e ceasornicul curții mele. Iată-l pe culme, țăntoș, cu pintenii arcuiți, cu platoșa penelor oțelii, gata ca de luptă. Par'că vrea să-și arate bărbăția cârdului celuia de claponi, din fața lui, —

găini cari nu se ouă, ale căror pene lungi și moi îi prefac într'un fel de sălcii plângătoare printre paseri.

A, uite-o: harnica ogrăzii! Repede/repede, sfârâindu-i piciorușele în ghetete galbene pe nisip, de iute ce aleargă, cu bonețica albă tivită cu arniciu, de gospodină, pe cap, cu cercelușii de mărgear la ureche, strânsă în fusta ei cu picățele, bibilica, — pi here — aleargă dintr'un colț într'altul, să pue toate la locul lor. Numai să-i auzi gurița când vre-o leneșe se întoarce mai mult cu de-deochiul somnului!

Albe, linse sau sburlite ca de vânt, legănându-se, sâsâind, îndemnând la tăcere, — le vezi? cârdul de găște se înșiră, una după alta, ca și când cea din capăt ar fi înghițit un mosor de sfoară al căreia capăt l-ar fi hăpăit, pe rând, toate celelalte.

Dincolo lângă teuca de apă, sunt rațele; par'că's totdeauna văduve, așa-s de hursuze. Mișcând mereu din ciotul cozii, la dreapta și la stânga, ca și când dânsa le-ar îndemna și îndrepta trupul încotro s'apuce, știu numai să-și desfacă lopățelele pliscului, să se lincerească în apă.

— Dâr bate soarele tare. Pune-ți mâna la ochi, să poți privi mai bine.

Colo, supt tufișul cela de agrișe, sunt

cloștele. Infoiate, gata să sară în capul oricui s'ar apropiă, ele scurmă mereu; ca și când ar căută o comoară. Iși hrănesc pușorii. Gâgălici! — boțuri de aur, cu două picături de rubin drept ochi. Uite-i cum se frământă, cum se strâng, roiu, și se desfac pe urmă, cum se ciupecesc dela un viermișor. Unul a sărit pe spate mamei, și, cu piciorușele lui subțiri și fragede ca paiul, i se cocoată după gât. Da acolo urmărește cu ochisorii lui vioi ce fac ceilalți: prinde clipa, sare, și apucă viermușorul. Apoi, fugind supt aripa caldă și ocrotitoare a cloștei, ospătează. Ceilalți rămân locului prostiți, sărăcuții! până ce zăresc o altă pradă.

Dar ce-i? Găinile se strâng să privească iscoditoare. Doi cucoși tineri s'au apucat la luptă. Penele sbor ca luate de vânt. Stai puțin și-o să vezi! Grămăticul curții mele e doar curcanul! Iată-l; i-a și zărit. Uite-l cum se repede, cum se pune mijlocitor între ei, cum îi desparte; pe cel mai vajnic îl ciupește și-l urmărește până în celălalt colț al curții. Iar, dacă a făcut pace; e și dreptul lui: se 'nrotește, își atârnă și-ragurile de hurmuz și mărgеле la gât, și; ca un drept judecător ce este, primește închinăciunile tuturor.

Numai fantele, craiul curții mele; — pri veștel, nici nu vrea să se uite la el. Tot necazul lui e că grămaticul își poate în-roti la fel coada.

Auzi un lătrat? E Dudaș, — Dudașche, dulăul, păzitorul. Acuma cercetează gardul, dacă n'are vreo gaură prin care să se poată strecura lighioanele înăuntrul curții. Când găsește o deschizătură se oprește și latră, — dă de veste.

Aha! Vezi? s'au oprit toate paserile, cu capul întors spre cer. Gâgălicii de aur au năvălit sub aripele cloștelor, șă se ascundă. O săgeată străbate prin aer. E un vultan. N'avea nici o grijă! Grămaticul l-a zărit cel dintâi. Și-a strâns mugurul nasului și-a scos gușa în afară și-l urmărește cu ochii, să sară. Gluguind, par'că-i zice: „Poftim dacă-ți dă mâna"! Dar vultanul e priceput; știe cu cine are de-a face. Un ocol, și se șterge prin zare, să cate aiurea o pradă mai puțin păzită.

Și'n urma lui paserile își văd de hrana, gâgălicii răsar iarăși la lumină, și liniștea și pacea se lasă peste curtea mea.

Hai, de ne-om duce și noi!

LUPTĂTORII

Soarta, se vede, că-i menise așa: să fie vecini și să fie dușmani. Și-amândoi cocoși frumoși.

Unul negru, cu toate nălucirile pe care negru le poate da în mângâierea luminii. Gulerul, și penele subțiri, moi ca mătasa, ce-i atârnau de pe spate spre pînă, băteau în vedere ca fierul. Aripile, negru-aspru, ca manganul. Pieptul luciu, cu ape tăioase, uneori sure, ca oțelul. Și penele lungi, mlădioase și întoarse ca niște arcuri, ale cozii, cu sclipiri albastrii, ce se stingeau îndată. Numai deasupra capului cu ochii neliniștiți ca niște găze, creasta plecată, strengărește, roșie, aprinsă ca para focului.

Celălalt alb. Alb pieptul, — cu unde brumate, ca argintul odoarelor vechi; albe a-

ripele, un alb moale, ca al omătului de curând căzut; alb gulerul, cu vârfurile penelor puțin-puțin gălbui, ca suflete cu aur; albă coada bogată 'n pene, ușoară, resfirată. Și deasupra capului cu ochii galbeni, plutitori în mărgeanul pleoapelor, o creastă carnoasă, bătută și roșie ca o garoafă.

Nu se puteau suferi; își aruncau priviri tăioase printre spărturile gardului; fiecare se sileă să trâmbițeze mai înainte zorii zilei. Și totuși prilejul nu-i adusesese încă fața 'n față, să se măsoare. Astăzi însă, clipa dorită de amândoi sosise pe neașteptate.

Cucoșul alb, cu găinile lui, eșise pe tăpșanul de dîndosul casei, la scurmat. Eră o zi frumoasă de primăvară, pământul eră jilav, plin de mustul din care se și hrănea cea d'întăi urzeală a lăvicerului erbei.

Cum scurmă așa, cocoșul își auzi tovarășele șoptind. Ridică, semeț, capul și, drept înainte, de partea cealaltă, vrăjmașul negru se proptise gata de luptă. Găinile se opriră; înțelesesă că aveau ceva de privit.

O scăpărare, și s'au repezit. S'au oprit față în față, cu gâturile întinse; cu penele gulerelor sburlite, cu aripele puțin desfăcute și date înapoi. Cel negru bătù o dată din pînteni, și se loviră piept în piept; apoi

se deslipiră repede, și, cu capetele pe spate, se avântară din nou, prinzându-se în ghiare; izbindu-se scurt, aprig, cu aripele 'n coapse.

Erau grozav de voinici amândoi: cel negru ceva mai iute; cel alb mai cumpătat.

Și iarăși, se deteră 'napoi, cu gâturile întinse de 'mai să se desprindă din trup. Ca și cum 'i-ar fi suflat odată vântul, așa s'au ridicat dela pământ. Se îndesară pene 'n pene, căutând să se apuce cu pliscul, să se sfășie cu ghiarele. Se feriră pe urmă în lături, săriră unul deasupra celuilalt, ca și cum ar fi vrut să se răpească 'n văzduh; și 'n sfârșit, se ținură locului. Cel negru prinse creasta dușmanului în ascuțitul pliscului; cel alb îi înfipse ghiara'n gât. Plini, amândoi, de sânge, tremurând, stătura așa, până când durerea îi învinse; atunci se smuciră înapoi, pândind clipa când să se răpue.

Sângele clocoti deodată în trupul amândorora; ochii le vedeau roșu; turbați, se năpustiră, de astădată pe viață și pe moarte.

Strânși în ghiare ca 'n niște clește, cu pliscurile împlântate unul în carnea celuilalt, se rostogoliră la pământ și iar se 'n-nălțară, aprigi, în picioare. Săpară pământul cu pintenii, și țărâna sărea, împrăștiată. Penele, negre și albe, sbârlite, smulse, res-

firate, se amestecaseră 'n lupta arbașă, că trupurile lor se contopiseră, alcătuind pur'că o floare ciudată, o floare chinuită de furtuna ce-i împrăstia petalele 'n vânt.

Dar puterile li se sleiră; și niciunul nu biruise; se mai încordară odată, și se descleștară doborâți, însângerați, răsuflând cu greu. Din creasta celui alb se prelingeau picături de sânge. Pe pieptul celui negru se așternuse o dungă roșie de care se lipise o pană albă din haina protivnicului.

Și cum stăteau așa, găinile se apropiară, mulțumite și mândre par'că, fiecare la stăpânul lor; îi înconjurară; iar luptătorii, după ce se mai priviră o dată, ca și cum și-ar fi zis: „Pe mâine”, se depărtară, țănoși, fiecare în mijlocul alaiului său.

MUSAFIRUL

În lungul câmpiei arse, pustii, se înalță doar un singur pâlcc de sălcii ce ocrotesc, sub umbra deasă a crengilor despletite, un izvor din care și ele își sug viața. Izvorul curge subțire, întinzând în față ca pe o năframă, o baltă mică, pe care, uneori, o împunge, ca un sac de aur, câte o rază de soare.

În frunzișul sălciilor acestora, se strâng stoluri întregi de paseri, 'de stau ziuca 'ntreagă să se adăpostească de căldura cotropitoare. Privighetori, scatii, măcăleandri, sticleți, floreni, câte și mai câte alte neamuri de sburătoare — toate își găsesc aici sălașul. E un ciripit, un piruit, spre seară, de te crezi în raiu. Nimeni altcineva nu

calcă subt acest umbrar singuratic. Și paserile trăesc ca 'n împărăția lor..

Azi e o zi năbușitoare. E în Iulie. Aerul undulează, pare că-i răsuflatul pământului ostenit de alergătura lui prin haos.. Paserile se scobor pe fiecare clipă să iee în gură câte o picătură de apă din izvorul rece care se prelinge, argintiu, în ciuda arșiței.

Dar din pricina dogoarei, mlaștinele sunt uscate peste tot. Și bietul viețuitor se topea; amețit de căldură, o luă într'un noroc înainte, încotro l-o duce soarta. Și când se credeă pierdut, zări cu ochii lui mici roșii, fără de gene, cu ochii lui cei îngropați în grăsimea capului, pâlcul ademenitor de salcii. Indată și-a îndreptat râțul spre ele, cum își îndreaptă luntrea botul spre țarm, — și-o porni într'acolo. Când a ajuns și-a dat de baltă, se repezi, nebun de bucurie, gonind paserile care sburară înfricoșate. Se afundă, până la urechi în baltă, apoi închise ochii, răsuflând cu poftă aerul răcoritor. O libelulă sosi, sburând sglobie, și crezând că deasupra apei e o floare, se lăsă, ușoară, pe râțul trandafiriu. O înfiorare dulce, neînțeles de plăcută, gâdii su-

fletul musafirului pentru întâia dată în viața lui, și, fericit la culme, prinse a gu- ița, lung și ascuțit. Libelula, văzând că se înșelase, sbură, înfricoșată. Iar paserile as- cultară cât ascultară sgomotul acesta, apoi toate, într'un gând, împânzără, care 'n cotro largul câmpiei încropite.

GÂNDĂCELUL

Cum venise pe lume nici el nu-și dădea seama. S'a trezit ca dintr'un somn, și par'că eră de când pamântul. Nu simțise nici durere, nici bucurie. Și mult își muncise gândul. cum rasarise și al cui era? Mic, cât un fir de linte, mișcă piciorușele fragede și ocolea, de pe margini, frunzișoara care-l adăpostise. Intr'o zi încerca o pornire lăuntrică, eși de sub umbra racoroasa și dădù busna afara, în ploaia de lumina. Atunci ramase pe loc, orbit de atâta stralucire. Incetul cu incetul îi veni inima la loc, și îndrăzni: deschise ochisorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit binebine, și privi în sus. Se făcuse parc'ă mai mititel decât fusese. Cu câta strălucire, ce adânc și albastru se desvelea cerul! Și ce minune! cu ochisorii lui mărunți, cât niște fire de colb, îl cuprindea întreg. Și ce în-

tunecime, câtă umezeală supt frunzișoara lui. Ce căutase dânsul acolo! Iar din mijlocul tăriei albastre un bulgăre de aur aprins aruncă văpăi.

Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui, de scânteiau așa? Și mai eră îmbrăcat în aur. Caci și trupușorul lui, pe care și-l vedea pentru întâia oară, scânteia. Nu cumva eră o fărimița căzută, de acolo, de sus, o făramiță de lumină închegată, rătatită pe pământ? Și, ca o 'adeverire, pe țărâna neagră trupul aruncă o lumină dulce. Ce se mai întrebă! Fără îndoială, de acolo căzuse, — acolo trebuia să se întoarca. — Dar ce depărtare! Și cum să ajungă? Privi în sus; și atunci, deasupra capșorului, zări lugerul unui crin ce se ridică așa de înalt că par'ca floarea din vârf își deschideă paharul chiar dedesubtul bulgarului de aur, să-i culeaga razele. — În căpșorul lui își înjgheba planul. Să se sune pe luger în sus, să mearga, să meargă și să meargă, pâna în vârf, și de acolo, la bulgărul de aur, 'din care credeă că se desfăcuse: o săritura — sau o vedea el ce-o face.

Atunci se mișcă din nou, și, după ce trecu peste un grăunte de piatră, cât un munte, și scoborî dincolo, se trezi la rădăcina crinului. Se odihni o clipă, apoi la

drum, băete. Mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie, de câteva ori, în țărână. Văzând asta se ridică, pe piciorușele dinapoi, și, fără să știe pentru ce, cu cele dinainte își făcù, moșnegește, cruce.

Pe urmă încercă din nou, și văzù că poate. Luciu i se păruse lugerul crinului, când colo avea atâtea adâncituri, atâtea ridicături: văi, dealuri. — Dar ce mirează se revărsă de sus! Și-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers. Se uită în jos, și-l prinse amețea. Privi în sus și se cutremură. Ce, — nu făcuse nici un sfert din sfertul drumului. Puterile îi cam slăbiră, dar nu se lăsă. Încă vreo câțiva pași, și ici, deasupra, parcă se întruchipă o frunzișoară lătăreață, ca o prispă. Acolo o să se odihnească. Și iar purcese la drum: și umblă, și umblă, băete; și de-abia ajuns. Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de apă, bulgărele de aur scăpătase de amiază. Și voinicul privi iar în sus. Privea în sus și nu-și credea ochilor: zile, săptămâni, luni avea de umblat! Și cât era de hotărât și de vânjos drumețul, nu-și putù opri un oftat!

— Uf! că mult mai am de suit, Doamne!

MARINIMIE

În revărsat de zori, pe baltă; lumina face minuni. Pe fața apei sclipesc, aici, sfărmaturi de oglinzi; colo, plăci de oțel; comori de galbeni între trestii. În nuferi, ca'n niște potire plutitoare, curg raze de aur. Un colb de argint dă strălucirea stufișului. Peste tot liniște, neclintită; de raiu.

Cocostârcul s'a sculat cu noaptea'n cap. A intrat în baltă. Pe picioarele lungi, subțiri ca niște lugere, trupul lui se leagănă agale. Din când în când își udă pliscul; uneori se oprește de se uită, ispititor, în fundul apei, ca și cum ar fi dat peste ceva ce căuta de mult. E răcoare, și răcoarea îl încântă. Nu simte nici o altă dorință decât să-și scalde picioarele în unda rece care-i trimite flori până supt aripi.

Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui mar o broscuța se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță, a încremenit pe picioarele de dinapoi; cu ochii mari deschiși cată la cumplitul dușman. În spaima ei îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr'odată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s'a oprit.

Iși așteaptă sfârșitul.

Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Ș'apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această viață a bălții că, dela o vreme, par'că o pierde din ochi în fundul apei, și nici n'o mai zărește. Ridică piciorul, o pășește disprețuitor, și trece, măreț, mai departe.

Broscuței nu-i vine să creadă. Mai stă așa câteva clipe. Apoi, de bucurie, sare pe o altă frunză; și 'ntr'un avânt de recunoștință, ea, cea dintâi, taie tăcerea dimineții :

— Oaac !

FRICOSUL

Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Și'n cuprinsul larg, uriașul policandru al cerului își aprinde, una câte una, luminate, ca într'o nemăsurată sală de danț. Viețuitoarele pustietății sunt îmbătate de farmecul acesta: paserile sboară ca ziua: lupul poposește pe labe, în hățișuri, și privește nemișcat; vulpea stă lângă vizuină și nu se 'ndură să plece la vânat; veverița oleacă creangă lângă creangă, și hoinărește ca o deșuchiată, padurea 'ntreagă. Iar eșuarele a sbughiat-o la jucat.

Incet, ascultând, ispitind, a ieșit tiptil-tiț lin curătură, și când a ajuns la margine, și-a așut întinderea lucie de zăpadă, a 'nceput să sară de bucurie:

— „Poate mai întâlnesc un prieten”, își ise epurașul.

Și gândul îi răspunse :

— Poate mai întâlnești un prieten...

Și iar țupai-țupai, epurele sare vesel:

— Poate dau și peste o prietenă.

Și gândul :

— Poate dai și peste o prietenă.

Și mergând așa, epurașul cu gândul, își vorbe :

— Ce luminează, și totuși luna încă nu a răsărit.

— ...Și totuși luna încă nu a răsărit. . .

— Dar o să răsară.

— ...O să răsară.

Și cum mergea pe marginea unei vâlcele, epurașul se opri o clipă, să se odihnească. Atunci, dela spate, se ridică, albă și ea, ca de ghiață, luna. Stelele păliră; pădurea, copacii, tufele își desbrăcară deodată umbra. Iar epurașul împietri, de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave. După clipa de spaimă, epurașul se destinsese ca o coardă și o sbughi la goană, se prăvăli în vale; veni deadura ca un bulgăre, se sculă și iar se rostogoli, până jos; apoi o luă deadreptul tăind câmpul. Se opri tocmai în stuhăria iazului.

Acolo, de-abia suflând, se ghemui cu ochii închiși... să nu-și mai vadă umbra!

CÂNTĂREȚUL

E de neam! Intre toate lighioanele lumii, gândește el, nu era alta care să aibă strămoși mai aleși și mai de viță. Pământul era o nimica toată, un boț de humă ce orbecăia fără de nici un căpătăiu, prin văzduh, când neamul lor grieresc își ridică osanele lui însuși, supt frunzele uriașe din care astazi nici măcar urme n'au rămas. Ei biruiseră vremea, — dăinuiau stăpâni în lung și 'n lat, ca și pe atunci. Chiar un străbunic al lui, cu mii de ani înainte, fusese cântăreț în cuptorul brutăriei lui Por Împărat. Și astea nu erau vorbe de ici de colo, ci le povesteau bătrânii în toate mințile lor, și ei, firește, delă alți bătrâni pricepuți le auziseră. Căci doar așa rămân po-
veștile pe lume.

Toate gândurile acestea năvăliseră grie-

rului în cap într'o seară, când nu putea ațipi din pricina unei privighetori care-i împuiase capul cu cântecele ei, de sus, din copacul supt care dânsul se odihneă. „Mă rog, n'aș putea-o vedeă și eu pe dihania asta? Ce neam așa de obraznic să fie?” se întreba greierul. Și, cum numai de întreat se putea întreba singur, ca să afle și-un răspuns, își puse în minte să iscodească pe o lăcustă, deși numai la gândul că avea să vorbească unei obrăznicături care îndrăznise să se întrecă din sărit cu el, îl apucau furiile. O căută totuși și n'o găsi „Firește, gândi greerul, lăcustă, și șă stea acasă, — dracu a mai văzut!”. Și cum luna se ascunse într'un nor, rugă pe un licuriciu să-i lumineze calea. Și, așa, se întoarse.

Toată noptica nu închise ochii. Privighetoarea își facuse de cap. Îi mai mângâia însă pe greier iubirea și laudele pe care o mulțime de *maica-Domnului*, — gângăniile cele roșii stropite cu negru, — i-o arătau. Lasă că-l căinau că nu putuse doțmi, dar din semnele lor, greerul înțelese că și ele erau mirate de îndrăzneala unei paseri venetice care turburau liniștea băștinașilor de neam. Greerului i se umflă inima în piept de mândrie, și, în zori de zi, li se închină cu plecăciune, poftindu-le, în juru-i să-l as-

culte. Și, cu toată oboseala, greierul le cântă, în cinstea lor, un imn al dîmineței. Iar vacile-Domnului îl rugau să nu mai conte-nească, fiindcă ele altceva n'aveau de făcut decât să-l asculte.

Și le-a cântat greierul pînă ce soarele s'a ridicat de câteva sulii pe cer. Iar încălzindu-se grozav, cântărețul se rugă de ertare, să ațipească puțin. Și se adăpostî supt frunza unei rochița-rândunicii. Iar vacile-Domnului se sfătuiră, se ridicară pe firicelele de iarbă dimprejarul culcușului cinstitului cântăreț, și, legănându-se ușor, începură să-i facă vînt, să doarmă în răcoare, cum se și cuvenea unui mândru craiu ce era.

VULTURUL

S'a ridicat, deodată, din prăpastia întunecoasă, umedă, a munților falnici. Și, doritor de lumină, în această dimineață scăldată de soare, și-a întins aripele ca o flămură, deasupra brazilor bătrâni. S'a înălțat mai întâi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s'a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălțimea uriașă; a plecat capul, și a privit în jos. Pe câmpiile lucii, satele împrăștiate, ca grăunțele, scoteau sclipiri repezi, ca a prundișului spălat de ape. Oamenii nu se zăreau; deasupra, dedesuptul lui, prin prejur, — nici o vietate. I se părù că 'n lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aștern cu spuză de flori e a lui, a lui singur. Și, scurtându-și aripele, făcù un ocol

larg, suind și scoborând prin aer. Apoi i se părû că ceva flutură mai jos, ceva mic, prea neînsemnat, pentru ca să îndrăznească să se sue până la el: se repezi, și, în ciocul gata să frângă, prinse o pană căzută chiar din aripa lui. Sbură cu dânsa, sus, sus, apoi îi dădû drumul, și urmări cu ochi strălucitori, lunecarea ușoară, ca pe o apă, a penei care cândva îi ajutase să se ridice.

Luă munții în lung! Nici o boare de vânt, nici un murmur de ape care să străbată atât de sus.

Și așa a mers până după amiază, cu ciocul deschis, înghițind aerul, în gâlgâiri puternice, privind în toate părțile, cu ochii lui ca două scânteii.

Obosi. Se scobori ușor și se așeză pe vârful unei stânci, ce țâșneă în sus, goală, din stratul gros de mușchiu al muntelui. Cum stă nemișcat, părea și el de piatră, părea că-i colțul ascuțit al stâncei încremenite acolo de veacuri.

Pe urmă își plecă în jos capul; în fund, în noaptea deschizăturii adânci, tăiată ca de pala unui zmeu, șerpuia, sclipind ca argintul, izvorul. Și i se făcû dor de răcoarea dulce a apei șerpuitoare. Saltă și se

repezi în fund; se lăsă în voe, să cadă în apă; stropii reci îl acoperiră deodată, ca niște pietre scumpe, și, întinzând gâtul gol, bău îndelung, insetat. Apoi, își luă iarăși sborul până pe stâncă, sus, se lăsă pe o coastă, întinse aripele la soare, și închise ochii. Ațipl.

Adieri de vânt îl înfășoară în vâlul lor. Aproape se trezește; prin pleoapa închisă încă, par'că zărește un foc grozav, a cărui flacăra încinge tot coprinsul zării. Se ridică. Departe, în nori de sânge, soarele apune. Munții par'că's aprinși, cerul arde.

Își luă sborul grăbind spre cuib.

Se apropie, se lasa tot mai ojs, deasupra muntelui, deasupra pădurii de brazi. Aceeași liniște în tot cuprinsul firii. Mai are puțin, zărește prăpastia spre care vrea să se scoboare, când deodată, în tăcerea neclintită, răsbubue, până'n depărtări adânci, un tunet, și aripa, amorțită, îi cade în jos. Se rostogolește de câteva ori prin aer, simte fierbințeala glonțului, ca a unui cărbune, ce-i arde carnea, își încordează puterile, caută să mai plutească sus, dar, dedesuptul lui, munții par'că se prăbușesc. Aripa mai stă puțin întinsă, apoi i se

frânge lângă trup, udă de sânge. Lunecă printre brazi. Răcoarea îl mai înviorează o clipă; iarăși caută să-și întindă aripile; se anină de o ramură. Se uită în jos. Drept dedesupt, la rădăcina bradului, un căprior stă liniștit, privind înainte.

Iar vulturul simte că-i pierdut, puterile îl părăsesc. O ură strașnică îl cuprinde; par'că ar dori să se stingă toată lumea odată cu dânsul. Se lasă să pice drept peste căprior, și, cu cea din urmă putere, îi înfige ghiara în ochiul curat și umed.

În vreme ce căpriorul se scutură și fuge, năuc de spaimă și durere, pasărea cade moartă, cu ghiarele strânse, cu ochii deschși.

FILOSOFUL

E mare, negru ca întunericul; numai vârful labelor sunt albe, ca și când lumina zilei le-ar fi pătat într'adins. Din capul cu fruntea puternică, mare, ochii verzi înfloresc noaptea, ca două scânteii. E cel mai frumos motan al târgului. Dar de frumusețea lui nu-și dă seama, — de bărbăția lui însă, da; pentru aceea, în ceasuri de veghere, când i se pare că-și zărește chipul în talerul lunei, și-și vede înfățișarea bărbătească, simte un fior ce-i străbate prin spate și-l ondulează, de mândrie, până 'n vârful cozii. Trăește singur. Ziua stă ascuns cum poate, și unde poate. Ziua doarme; numai când sosește ceasul prânzului care îi vine singur în labă, se trezește, morocănos.

Căci mănecarea nu l-a ispitit niciodată.

Să bei și să înghiți aer când ți-e sete de înălțimi amețitoare, aceasta e adevărata hrană, dar aceasta-i o taină pe care 'nu-mai el o știe. Când ziua fuge din fața nopții, el pornește; atotstăpânitor, pășește, mărește, peste acoperemintele întregului târg. Se plimbă dela un capăt la altul al mahallilor, căci n'are dragoste deosebită pentru nici un colț, De-aici ca și deacolo firea lui îl îndeamnă mereu aiurea.

În sufletul lui nu tresare nimic, — decât în cele câteva zile când dragostea îl chinuște. Căci dragostea e pentru toți acelaș veșnic chin. Și niciodată nu se simte mai fericit decât după nopțile aceste de sbucium, când, liniștit, gândește la ele cu desgust.

Numai farmecul nopții îl îmbată. Când târgul se scufundă 'n tăcere de moarte, el veghează, de sus, de pe streșina vreunei case. Și privește. A văzut multe: întâlniri ferite, în colțuri de grădini; rugăminți duioase, de după ferești deschise; îmbrățișări pătimașe, în unghere de ziduri; despărțiri sfâșietoare, în praguri de uși. O 'ntreagă țesătură de patimi, ca și sus, în lumea acoperișurilor, cu deosebirea că jos firul patimilor se torcea mereu, fără de niciun răs-

timp. Și 'n schimb liniștea cerului cum îl minuna! Nici un frământ, nici un sbucium; cunoștea cerul și-l citea ca pe o carte. Știa când răsare luceafărul; când pornea la drum carul mare; când își încorda strunele, lira; când își adună puii, cloșca. Era un astronom. Și de sus de unde stă, i se părea câteodată că și el făcea parte din lumea aceea, că 'mprejurul lui se 'nvârtesc toate, prietenoase, înțelepte, tăcute ca și el. Și era fericit. Singura ființă fericită! Iar când zorii mijeau și când, liniștit, urcă acoperă-mântul să se strecoare iarăși în noaptea vreunui pod, gândeă, mulțumit, că n'are nici o îndatorire către nimeni, cum nimeni n'avea către el. Și cugeta: — fericirea e să nu fii al nimănui, nimeni sa nu fie al tău, — să trăești singur: tu, și cerul deasupra.

C A L U L

Lui Corneliu Moldovanu

S'a trezit în câmpiile întinse, acoperite de erburile dese, culcate de vânturi, ale Ungariei. În mijlocul lor s'a ținut câtăva vreme de mama lui, o iapă oarbă ce stă răslețită de ceilalți cai, dintre cari cei mai frumoși fuseseră mânjii ei. Apoi, când a simțit fiorul sălbatec ce i se revărsase în sânge, în largul pustietăților acestea a deprins cele dintâi goane, ș'acolo și-a ridicat capul, a lărgit nările și, cutremurându-și coama încălțită de spini, răspunse la chemări necunoscute, trimițând depărtărilor cel dintâi nechezat puternic ce-i eșise din piept.

Dar, când se învățase cu viața asta slobodă, se pomeni odată prins din fugă, înfrânat cu deasila de către cineva care se aruncă, dintr'o săritură, călare pe el. Atunci a înțeles că ceva îl amenință, că cineva vrea să-i țarmurească libertatea, s'a strâns ghem, apoi s'a destins repede și a pornit ca o săgeată. Mânca pământul supt copitele lui, simțea că i se aprinde ceva înăuntrul, că ochii îi ard și că limba îl frige; trupul îi era numai o apă, gura numai o spumă de sânge. Iar în fuga nebună erbu-

rile îl biciuiau, și i se încolăceau ca șerpilor de picioare. Dela o vreme se simți sleit de puteri și se oprî. Un pechezat par'că îl chemă dincotrovă; dar, când văzù că dușmanul e tot pe spatele lui, că-i smucește frâul tot așa de crunt, puse capul în piept și, învins, se întoarse încet, purtându-și *stăpânul*. Apoi plecă pe drumuri lungi, prin locuri străine, și depărtate.

L-au necăjit îndelung până să-l învețe cu viața înfrănată de zăbală și pînten. Când s'a desmeticit bine-bine, eră demult deprins cu șaua și știă chiar ceasul de dimineață la care pornea în spre câmp ca să-și poarte călărețul, prin fața regimentului, în văzul sutelor de cai ce stăteau nemișcați, la strigătul goarnei, ca și oamenii de pe ei. Și nu mai puteă de mulțumire, când, după alergările prin vînt și ploae, se întorcea în grajdul în care îl așteptă nutrețul.

După câțiva ani pornî la un drum mai greu. Mergeau ferîți, ocolind mereu; oprindu-se la bubuitul tunului; stăteau zile și nopți în ploae și glod, sînt cerul încărcat de norii deși, ce atârnavă până lângă pămînt. Intr'o zi, în capul călăreților cu săbiile scoase, se simți mînat la moarte în-

tr'un vârtej spăimântător. În față le răsări deodată un alt vârtej, și se loviră într'un învălmășag de glasuri, de vaete, de împuscături.

I se părù că nu mai e scăpare, se avântă, sări peste trupuri de oameni și cai, și, în goana nebună, își duse călărețul^o departe despărțindu-l de ai lui. Un zid de săbii se înălță deodată împrejurul lui și-l opri. Atunci se ridică în două picioare, se întoarse și se aruncă orbiș înapoi.

Simțea că pe urmele lui veneau alții, simțea sbuciumările celui de pe el, dar niciunul nu-l ajunsese. Târziu, când se opri la un adăpost, în crupă îl ardea o usturime grozavă. O tăetură de sabie îl cres-tase adânc. Mânile stăpânului îi spălară rana ușor, o legară, și-l mângăiară îndelung pe coamă.

Trecu și războiul. Intors acasă, își luă locul în grajd, mulțumit de liniștea din pre-jurul lui, de lumina ce se revărsă, pe fe-restruia din față, de fânul mirositor ce-l smulgea de deasupra capului. Dimineata mergea la câmp, ca de obicei; serile arareori. În grajd vara era răcoare; iarna cald. Și vremea trecea.

Vremea trece! anii se scurgeau repede unul după-altul. E he! cine știe, când fusese războiul! Dar odată cu anii s'a scurs și puterea, și avântul lui. Îmbătrânise, picioarele îi tremurau după o cale mai lungă; gâtul nu mai stă așa de încordat, ochiul nu mai căta departe. Odată poticni și se rostogoli jos cu călăreț cu tot. S'a ridicat repede, dar de atunci, îl luă mai rar la câmp, și-l purtă numai la pas. În urmă nu-l mai luă de loc.

Veneă diminețile la el, îl mângâia, dându-i fiori ce-i fugeau pe supt piele, apoi porunceă soldatului să-l plimbe prin ogradă. Par'că nici lui nu-i mai veneă să iasă din grajd; îi plăcea să mănânce încet, cu ochii închiși, peste care razele soarelui cădeau ca o ploae caldă din susul ferestruii înguste.

Intr'o zi, ușa grajdului se deschise largă, și doi soldați aduse un cal tânăr, înspumat. Insuși generalul arătă unde să-l pue la esle: — el, bătrânul, aveă să fie mutat mai în colo, în colț, iar nouă venit îi luă locul, în fața ferestruii. Bătrânului par'că îi veni din nou vloga tinereții, ridică în sus capul, se uită la stăpânul lui, apoi rămase cu ochii pironiți pe acel care-l înlocuia. Iar când se

duseră cu toții, se închise ușa; și când venitul ridică botul să smulgă din brațul de fân, din care dânsul mâncase mai înainte, el se smuci, rupse frâul și, repezindu-se către celălalt, îl mușcă de gât. Ii despărțiră repede, iar el luă, pentru întâiaș dată, dela soldat, două lovituri de vargă. A doua zi, dimineață tare, generalul veni, porunci să se pue, în fața lui, șeaua pe calul celălalt, încăleacă și porni. Bătrânul întoarse capul și-i urmări cu ochii până departe.

În fiecare zi, cei doi cai se măsurau cu privirea, și câteodată bătrânul, reînsuflețit, se smucea să se arunce. În urmă, primea loviturile de vergi și se puneă să mestice, liniștit, nutrețul, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

Într-o seară, după multă vreme, calul cel tânăr întinse capul, cu ochii cercetători către bătrânul lui tovarăș. Acesta a stat o clipă ca și cum ar fi vrut să se hotărăscă, apoi simțind, ca niciodată, mirosul acela de câmp, care-i amintea de herghelia lui, de caii lângă care nu fusese de atâta vreme, întinse și dânsul gâtul, și boturile lor se atinseră. Au stat câțva așa, apoi bătrânul se încordă, rupse belciugul și, rămânând slobod, veni încet, se alipi de celălalt, și în-

cepură să mănânce liniștiți, unul lângă altul. Din seara aceea nu-l mai legară.

Se deprinseră împreună, aproape nău se mai puteau despărți. Când cel tânăr eșea înșăuat, bătrânul necheză înădușit, nu-și găseă astâmpăr, și plecă încet-încet prin ogradă, după el, până îl aduceau soldații în grajd. Acolo așteptă să se întoarcă tovarășul, ca să mănânce. Iar serile, când oboseă să mai mestice, își răzimă botul de gâtul celui tânăr și dormită.

Intr'o zi, bătrânul nu mai pută să se țină în picioare. Ochii i se împăienjeniră deodată, genunchii îi tremurau, și buzele scăpară jos mâna de fân ce smulsese atuncea. Voi să se rezine de tovarășul său și nu izbuti. Incet, încet bătrânul simți cum se întunecă ferestruia spre care cătă, i se muiă încheieturile, și trupul îi lunecă în jos. Întăi se țină sprijinit în cele două picioare de dinainte, apoi îl părăsiră și acestea, se rostogoli pe o parte, horcăi de câteva ori, și rămase întins, sbătându-se încet... Iar calul cel tânăr își apropiă botul de trupul aproape nemișcat, stătă câțeva vreme cu ochii pironiți, apoi tresări, întoarse capul spre ușă, și necheză prelung.

FRUNZA

S'a desfăcut din mugur, într'o dimineață caldă, a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s'a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s'a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhnî. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se sgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, așipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii, până sus, pe cer! Raza se scoborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se scaldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme, se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârf. De deasupra îi cădea lumină, de desupt se ridică, până la ea,

mireazma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Un ciripit `străin o miră. Și cea dintâi rândunică, venită de departe, tăia albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori, cu strigăte de bucurie, apoi se așează pe streșina casei, cântând mereu...

Dar, într'o dimineață, raza de soare nu mai veni. Cerul rămase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploaie o izbi rece, greoaie. Câteva zile a plouat. Nici rândunelele nu se mai vedeau. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăștia puternic, umed: o ameția.

După zilele acestea, lipsite de scânteere, soarele răsări într'o dimineață, înfocat, vărșând par'că flacări, încălzind totul în câteva clipe. Raza o fripse. În după-amiaza zilei aceștia, o păsărică cu pene verzi și galbene, un scatiu, veni moleșit de căldură, de se furișă sub dânsa, la umbră, la adăpost. Și frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărica; iar aceasta, ciripi, întâi năbușit, din gușă, apoi mai prelung, mai dulce cum nu auzise frunza cântec.

Și, în fiecare zi, pasărea venea să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea, și seara cântecul se împrăștia vesel,

Căf n'ar fi dat acuma frunza pe o picătură de ploae! Dar norii fugeau gonîți de vânturile din înălțimi; cerul de sticlă, în flăcărat, uscaseră totul. Crinii nu mai miroseau; când și când rozeta, care își scutura sămânța coaptă, împrăștia mireasma ei în zorii unora din dimineți. Prea multă lumină, prea multă căldură. .

Noapțile senine, cu craiu nou, cerul spuzit de stele, o fermecau. Ar fi vrut să fie veșnic noapte...

Paserea venea mereu, câteodată și noaptea rămânea acolo, ațipind, cu căpșorul sub aripă...

Și trecu mult, până ce, odată, vântul de toamnă începuse să bată. Zilele erau mai răcoroase, nopțile mai reci; cerul arare-ori curat. Puternic suflă vântul toamnătic! Apusurile erau ca sângele, și par'că înroșiau și pământul. Frunza își simți puterile slăbite; cu greu putea să fie piept vântului care o clătină în toate părțile; câteva tovarășe, smulse, fluturară prin aer, apoi, fuseseră duse mai departe.

Paserea îi venea mai rar, nu mai cânta; și asta o mănănea cumplit.

Frunza tânjea, se îngălbenea; celelalte, de pe acelaș copac, par'că se îngălbeniseră și mai repede. Începuseră să cadă. Frunza au-

zeă mereu, de colo, din vârf, foșnetul cobitor al tovarășelor ce o părăseau strecurându-se ușor, ca o șopotă, ca o rugăciune, așternându-se jos, într'un lăvicer pe deasupra căruia vântul alerga grăbit.

De dimineață până seara, și noaptea, frunzele cădeau într'una. Unele mai repezi, altele mai domoale, aninându-se de ramuri, ca cerând ajutor, numai într'un târziu, dându-se învinse, cădeau, îngropându-se, între celelalte.

Intr'o dimineață, se speria. În tot copacul rănăseseră numai ea! Ramurile goale se loveau unele de altele, tremurând ca de frig. Deasupra, cerul cu nori greoi ca de bumbac; în largul lui, stoluri întregi de paseri plecau în șir; atunci băgă de seamă că și cuiburile rândunelelor rămăseseră goale.

Un flor o străbătù, și se gândi la paserea care nu o văzuse de câteva zile. În clipele acestea, când par'că se cutremurà la gândul că poate și dansa va trebui să se desprindă, să moară ca și celelalte; vederea prietenei pe care o adăpostise atâta, iar fi fost de ajutor.

Și paserea par'că auzi chemarea tovarășei de altădată; veni, dar se opri puțin, pe o altă ramură, ca și când n'ar fi cunoscut locul obișnuit în care cântase, apoi își luă

sborul, și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripei frunza, care abia mai ținându-se; căzu la rândul ei.

Și lăvicerul de jos nu se mai îngroșă, din ce fusese, cu această, cea din urmă, moartă.

CA SOARELE!...

O casă, o livadă și-o curte mare. In casă stau stăpânii; în livadă sunt pomi roditori; în curte felurimi de paseri.

Așa, în curtea aceasta s'a// întâmplat multe și mărunte, căci unde-s paseri multe dragostea-i stăpână. Nu mai departe, acum o lună un cocoș a fugit, peste gard, cu bogheta altuia. Nu i-au mai văzut de-a-tunci nimeni! Unele paseri spuneau una, altele alta, găștele șușoiau, fel și chipuri, pe socoteala celor doi îndrăgostiți. Ei și-au văzut de treabă. Acum o săptămână, o găină, o *americană*, zor nevoe duupă un pichiroiu. Ați șters-o și aceștia. Iar zarvă, iar șușote! nimeni nu mai putea nici dormi, nici mânca; cum se întâlneau două paseri față'n față se 'ntrebau: — „Ce-i cu americanca?” Cealaltă: — „Ce-i cu pichiroiul?” Pichiorul așa; ame-

ricanca altfel. Și ei doi habar n'aveau de gura lumii!

De aceea când pichirea, stingheră, hotărî să-și caute un soț, și-și puse ochii pe păun, — pasere de neam mare, — se ferî de toți, de frică să nu li se așeze cineva dea-curmezișul dragostei. Și-a început pichirea să se învârtē'n sus și'n jos pe lângă păun. Azi așa, mâine așa, pâna când i-a venit odată la socoteala și i-a șoptit, cu glasul ei cel dulce: „Pi-chi-chi-chi-chi-ri”: — „Te iubesc!” Păunul a privit-o dintr'ntâi de sus, dar pe urma și-a dat seama că nici pichirea nu e de lepadat: mai auzise că dragostea, dacă o întâlnești, s'o culegi de ori unde-ar fi; s'a rotit, și-a raspuns: „Chiau!” — „Bine!” Și zilnic s'au curtat. Pichirea, mică și pestriță, dar șireată; paunul mare, minunat de frumos, dar cam sec.

Și așa, într'o dimineață, pichirea, harnica titerez, s'a sculat mai devremior chiar decât cocoșul, a ciugulit ce-a putut, și pe urma s'a dus supt culmea păunului, de l-a sculat. Și-amândoi, aripă la aripă, au pornit pe pașiște. Flori, racoare, mireasmă dulce. Pentru întâia oară și-au apropiat pliscurile: Întâiul sărutat! — „Sunt mulțumită!” —

„Chiau !” — „Sunt fericită !” — „Chiau !”
Ce Dumnezeu, gândește pichirea, numai atât
e în stare să-mi răspundă? Și n clipa aceea
se înalță, rotund și de aur, soarele!...

Peste lume se revărsa valuri de lumină,
Paunul strălucește de par'că ar fi îmbrăcat
în fir. Pichirea îl privește încântată, mân-
dră de frumusețea iubitului ei. Apoi se în-
toarce de se uita, uimită, la soare. Și, cu
sufletul ei sălbatec, plin de poezie, își îmbie
și iubitul: — „Privește, privește, dragă!” Dar
păunul se supără. Ingâmfarea îi descleșteaza
limba: — „Ce să te uiți la soare, când ma
ai pe mine! Rogu-te, priveștemă!” Și cum
pichirea se uită încă spre răsărit, păunul i
se pune drept în față și își înrotește coada:
— „Privește-mă!” Se uita pichirea, se uită
mirată, apoi, dumerindu-se, îi raspunde: —
„Te privesc, dar ascunzându-mi lumina soa-
relui nu-ți mai văd nici strălucirea ta”.

Și, desamăgită, pichirea îi întoarce spa-
tele...

Numai așa paserile din curte nu mai
avură prilejul să șușotească pe socoteala al-
tor doi îndrăgostiți.

PĂRĂSITA

'Singură! In tot cuprinsul câmpului larg, dânsa nu se zareà, decât numai când vântul culcă erburile înalte, și ea rămâneà în picioare, albă cum e laptele, cu coama împraštiată peste ochii orbi, cu coada lungă, încolacită dealungul picioarelor subțiri. Veneà dimineața în urma hergheliei întregi, la pas, ascultând de departe, clinchetul clopoțelului de argint, dela gâtul calului care, nu de mult încă, se ținuse pe umele ei. Pe rând clopoțelul a trecut la toți mânjii ei, cei mai frumoși de prin ținuturile acelea. Pe doi dintre dâșii îi țineà minte încă, pe ceilalți îi hrănise, îi alintase cu botul ei catifelat, îi simțise lângă dânsa, dar nu-i văzuse niciodată.

Intr'o seară, dupa o ploae groaznică, se îmbolnăvisese; scăpase cu viață, dar își perduse vederea. Simția căldura soarelui, mi-

roseă câmpul, dar lumina nu mai erà nîcãeri. A fost groaznicã cea d'întãii noapte. Innauntrul grajdului se facu deodată par'cã și mai întuneric. Eslea erà în față, odinioară o mai zarise, așa, ca prin sită, și peste o clipa se ștersese dinaintea ei. Deasupra capului erà fereastra; ridica ochii și stete așa pînă când glasurile oamenilor, ciripitul rîndunclelor, ce-și aveau cuibul chiar deasupra, lipit de o grinda, îi vesti dimineața. Dar fereastra tot nu se luminea.

Și întunecata a rămas de atunci! Acuma se deprinsese. De trei patru ani par'cã au uitat o toți. Pleaca singura din grajd și se întoarce singura. Ceilalți cai, îndata ce a jund în câmp, o iau razna, se împrăștie repede. Dânsa paște puțin, apoi ramâne cu urechile ciulite, cu ochii în gol, ca și cum ar așteptă pe cineva. La amiaza vine la apa; își știe locul la jghiab: pe lînga ea nu simte nici un cal. Toți ceilalți beau mai încolo. Arareori, seara, își mai aduc aminte de dânsa. Atunci aude glasul calărețului care gonește caii, cum o striga prelung: „Martaa!” Ea întoarce capul și o iă înapoi. Vine la pas, sleita de pute-i, printre tulpinele înalte de lumînărica ce o ating ușor, ca și când ar alinta o. Și par'cã întreg câmpul s'a obiș-

nuit cu dânsa, o cunoaște și-i e dragă; cum merge încet, fluturi mici, albaștri, atrași de albeața părului, se țin după dânsa, se așază pe cr pa lucioasă, se ridică iarăși, alungându-se unii pe alții, și o întovărășesc până d parte. Vine și se duce mereu pe acelaș drum. S'a deprins: o iă mai întâi deacurmezișul câmpului, apoi dealungul unei prapastii grozav de adânci, în care, dacă ar putea sa se uite, ar cădea amețită poate. Merge drept pe marginea povârnișului, înfașurata în mirosul cimbrului ce crește tocmai pe fund. Pazitorii hergheliei au privit la început lucrul acesta mirați, apoi au lasat-o, doar vâ lunecă odată, sa scape de dânsa... Dar ea pune piciorul încrezatoare, merge cu gâtul întins, cu nămile umflate să simtă mai tare mirosul erbei sălbatice, care par'că o învioreaza. Apoi strabate satul; câinii nu o latra, copiii nu o fugaresc, nimeni nu se apropie de dânsa. În grajd, un grajd parasit în care numai ea stă, într'o încăpere singura, își gasește totdeauna fânul. Iarna e ca într'o pivniță; și noaptea, când viscolul geme la ferești ca un uriaș ranit, ea se culca jos. între paele moi, și, neliniștita, așteapta sa auda a doua zi glasul unui om...

În dimineața aceasta o lua încet, încet,

din grajd. Se simția slabă; când intră în câmp, în nemărginirea înneacă de flori dese, aerul par'că eră mai greu; se innăbușa; vroi să pască, smulse câteva fire de iarbă, și se așeză, ca niciodată, jos. Intinse botul, adulmecă, o greutate par'ca o apăsă deasupra creștetului, apoi soarele începù să ardă din ce în ce mai puternic. Semințele florilor miroseau ca și cum ar fi fost prăjite, și iarba se încălzi subț dânsa ca și într'un culcuș. Și, deodată, vântul începù să sufle, cu suspinuri adânci, venite cine știe din cari codri, cu vâjâituri puternice, cari culcau tulpinile și le încurcau într'o rețea. Un tunet de-abia, se auzi, pe deasupra paserile alergau grăbite, scoțând țipete de spaimă. De departe, dinspre munți, venea ropotul ploaii. Se sculă în picioare, îngrijată, când cele dintâi picături căzură plescăind pe trupul ei. În câteva clipe ploaia o înneacă; nu puteă să răsuflă, din coamă apa se scurgea ca dintr'un izvor. O apucă un tremur. Un tropot innăbușit îi izbi auzul: herghelia se întorcea în fugă; și prin vuetul ploaii un glas răsună prelung: „Martaa!” și a doua oară: „Martaaa!”. Apoi nu mai auzi nimic. Atunci, dibuind, înfricoșată, sub potopul ce se revărsă de sus, luă drumul înapoi, pășind ca printr'o băltoagă în care picioarele i se

afundau, și ajunse la marginea prăpastiei. Ploaia cădea cu furie; aproape nu mai putea merge, se opri de-asupra deschizăturii adânci, în fundul căreia șuvoiul gâlgâia înfuriat. Și, fără de veste, i se părură că se mișcă supt ea pământul: nici n'avu vreme să se înfricoșeze, malul se desprinse mai întâi domol, răsturnând-o pe-o coastă, apoi se surpa dintr'odată, repede, la vale, rostogolind-o până în adânc, oprind-o tocmai pe un dâmb dedesuptul căruia fierbea pârâul. Și vântul care suflă printre malurile prăpastiei, curgând și dânsul, ca o apă, aplecă mănunchiurile înalte ale cimbrului sălbatic peste trupul ei zdrobit.

SINGURATECII

Pe lacul luciu din gradina cu florile neclintite de nici o adiere, cu crengile nestra bătute de nici un foşnet, pe lacul adormit că pare o uriaşă lespede de cri tal ce acoperă o altă grădină fermecata, lebada, — barbatul rămas singur, — trece ca o închipuire, alb ca zăpada, cu aripele ca două scoici de argint, cu gâtul lăsat între ele, subţire, ondulat ca toarta unei amfore. Paserea pluteşte lin, şi în ea par'ca poarta, rătăcit, sufletul unei fiinţi duse de pe lume.

Sus, pe bolta adâncă, stelele au pălit; în haosul albastru luceafărul sclipeşte tainic, strălucitor, purtând par'că în văpaia lui viaţa tuturor lumilor cereşti, a lumilor veşnic călătoare în necuprinsul firii.

Acum, jos, lebăda sfidează faţa apei, sus, luceafărul luminează întinsul tăriei. Numai

ei doi sunt pâlپايرile nopții acesteia în care lumea pare adâncită într'un somn de moarte. Amândoi rătăcesc singuri, amândoi străjuesc singurătatea, mistuindu-se în tăcere; mândri, deopotrivă de reci, — deși, unul, bulgăre de ghiață, celălalt, pară de foc. Și se cunosc, se văd în fiecare seară, merg 'unul către altul, și se 'ntâlnesc: din înalt, luceafărul își scoboară raza jos, în adâncul apei, unde răsare ca un mugur de aur.

Iar paserea se apropie de scânteia picurată din cer și plutește ușor, împrejurul ei, mai întâi în cercuri largi, apoi în rotiri tot mai strânse, tot mai strânse; până ce se oprește drept deasupra resfrângerii stelei, și-atunci din mugurul de aur, pare că se desface dintr'odată o floare plutitoare, o floare măiastră de argint.

Și astfel stau de se privesc: sus, lebăda de aur a cerului, jos, luceafărul de argint al apelor.

CĂPRIOARA

Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pă-mântului, căprioara stă jos lângă edul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui, și cu ochii închiși, se lasă desmierdat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a edului. Mama îl privește și 'n sufletul ei de fugarnică, încolțește un simțimânt stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi, căci vremea înfărcatului venise de mult încă. Și cum se uită așa, cu ochii îndurerați, din pieptul căprioarei scapă ca un muget înăbușit de durere; edul deschise ochii.

Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țancurile de stâncă, din

zare, printre care vrea să-l lase rătăcit. Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchile prăpastiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo, l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii. Căprioara își asvârle picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi îndrăznețe, — să încerce puterile edului. Șiedul i se ține voinicește pe urmă; doar la săriturile amețitoare, se oprește, câte o clipă, ca și cum ar mirosi genuna, apoi se avântă ca o săgeată, și behăind vesel, sburdă de bucurie pe picioarele subțiri ca niște lugere.

Dar trebuesc să scoboare, să strabata o pădure, ca să urce din nou spre țăncuri. Căprioara contenește fuga; pășește încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intra apoi sub bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de verdeață, până ce pătrunde în inima, întunecată ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa până-ce au dat în sfârșit de luminiș. Edul, bucuros, o ia înainte sărind. Dar în aceeași clipă căprioara se oprește, ca de o presimțire, adulmecând. În fața ei, de supt o cetină, ochii lupului străluceau lacomi. Un salt și edul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un sbieret adânc,

sfâșietor, cum nu mai scosese încă; și dintr'un salt, cade în mijlocul luminișului. Lupul, văzând prada mai mare; uită edul și se repede spre ea...

Prăbușită în sânge la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre edul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.

CUCOȘUL

În nukul stufos din marginea ogrăzii gâinile cocoțate, de cu seară, pe crengi, dorm duse cu capul supt aripi, împrăștiate, care mai sus, care mai jos, cum le-a fost mai pe plac și le-a venit mai la socoteală. La o parte, așa, să le poată vedea pe toate, sculat cu noaptea 'n cap, stă cocoșul, — Pașa, cum îi zic toți ai casei, — rotofeiu, îmbrăcat în pene, cu creasta lasată, ștrengărește, cam pe-o ureche. Cu gâtul întins, cu ochii încă setoși de somn, privește. E poet. Sufletul lui, deși războinic, e mai avântat spre frumos, decât al curcanilor ce se umflă într'atât de par niște burdufuri, când sunt seci ca niște gogoși; decât al tuturor gândacilor ce se plimbă pe apă și fac pe visătorii, dar în cap n'au minte nici măcar cât un grăunte; ori decât al rășoilor, cari cu cât sunt mai fuduli,

cu atât umblă mai legănați; și chiar decât al păunilor mândri în port, dar cu glasul, între paseri, ca al măgarului între dobitoace. El e poet! E cel d'întâi care se minuneaza de frumusețile firii, și fără părere de rău, își rupe întodeauna din somn, numai sa vadă cum rasare soarele. De aceea dânsul acum privește, pe când toți ai casei dorm.

Mijiște de ziua. Departe, în zare, se deslușește, ușoara, dunga de lumina a zorilor; întâi e ca o dâra de zăpadă, apoi, încetul cu încetul, se prefăce într'un întins de apa care-și înalță o margine tot mai sus, prelingându-se spre cer, ca sorbita de o putere a văzduhului. Pe urma, oglinda aburită de până acum, pare că resfrângere un foc deparat, se face lucie, poala cerului prinde ființa par'ca, și lumina începe sa se cearnă peste pământ, ușoara ca un colb de argint. Departe, cine știe unde, se văd dealurile, mai încoace câmpul, aproape satul și, chiar în fața, își desface stâlpii din umbra casa dela cealalta margine a ograzii. Aerul se întiora; cucoșul răsufla fericit, apoi își udă pliscul în mărgăritarul de rouă de pe frunza cea mai apropiată. Lumina încremenește o clipă.

Cucoșul își cauta cu ochii tovarășile, le

zăreşte şi în gândul lui le judecă pe toate. La stânga, ici, doarme Sura, nadoleanca; — babătia, tot lângă el şi numai lângă el: ă scos cinci rânduri de pui până acum şi mai face pe tinerica; uf! tare l-a mai plictisit. Colo, mai jos. Țiganca, sora Surei; ceva mai tânără, dar tot o poamnă: amândouă gâlcevitoare foc. În dreapta, la rând, pe crengi deosebite: Roşcata, Bogheta şi Cucueta; bune fete, dar prea îşi scoteau ochii dela el, şi prea i se Țineau de urmă. Cel puţin Bearca, de pe creanga cea mai de jos, vazuse că n'are încotro şi-l lăsa în pace. Dar unde-i Puica? Asta, da, îi eră dragă ca ochii din cap. Puica e o americană albă ca laptele, puţin mai răsărită decât un ou şi cu un cucuiu mai mare decât ea întreagă; îi place cum merge înfiptă, cu capul Țanşoş, tremurându-şi uneori moşul, ca şi cum i-ar fi atras luarea aminte: „ghidi! ghidi!” Dar unde-i?

Atunci un foşnet uşor de aripi îl făcù să ridice ochii; drept deasupra lui, Puica şi-reata, întinsese gâtul şi, pe când celelalte visau încă, ştrengăriţa îl sărută de „bună-dimineaţa”.

Şi'n aceeaşi vreme într'o scăpare orbitoare, din fundul zării, cele d'întăi două raze ale soarelui se topiră în ochii celor doi

îndrăgostiți. Cucoșul își înfoiă penele și rămase așa, minunat; în fața răsăritului care ardea în-pară. Peste câteva clipe privi spre gainile ce dormeau, și zise puicei : „Ce frumoșe Dumnezească, dragă! Și proastele astea dorm”. Apoi plănui o ghidușie: făcù Puicii cu ochiul, dându-i sa înțeleagă că le-o pregatește el. Se ridică în picioare, bătù din pîtenî, își fâlfâl aripele ca două steaguri și întinzându-și gâtul, — cu gândul într’adins să le faca să tresară, buimace, din somn — trâmbiță din gușă, voinicește:

Cu-cu-ri-guuu ! !..

- 28—29. C. Stere: Patru zile în Ardeal. ②
30. Emile Zola: Căpitanul Burle, Jacques Damour
nuvele, traducere de B. Marian.
- 31—31 bis. Mihail Eminescu: Poezii, revăzute, cla-
sificate și completate de Mihail Dragomi-
rescu și Dr. Constanța Marinescu.
- 32—33. Molière: Tartuffe, comedie în 5 acte, tra-
ducere în versuri de A. Toma.
34. C. Hogaș: Părintele Ghermănuță, nuvele.
35. G. Diamandy: Ochii de ghiță, nuvele.
36. Honoré de Balzac: Preotul din Tours, tradu-
cere de Cecilia L. Trantomir.
37. G. Aslan: Spre ideal.
- 38—39. Em. Gârleanu: Ochiul lui Turculeț, nuvele.
- 40—43-43 bis. Edmondo de Amicis: Cuore, tra-
ducere de d-na Sofia Nădejde.
- 44-44 bis. Mihail Eminescu: Poeme.
- 45—46. Petre Vr. Haneș: Povești din diferite p-
nuturi românești.
47. V. Alexandri: Barbu Lăutarul.
- 48—49. A. Mândru: Floarea Tibrului.
50. C. Negruzzi: Nuvele de moravuri.
- 51—53. Bl. Ibanez: Coliba blestemată, traducere
de V. Demetrius.
54. Al. Odobescu: Doamna Chiajna.
- 55-55 bis.—57. H. Spencer: Despre educație.
- 58—60. F. H. Burnet: Lordul cel mititel.
- 61-63. E. și J. Goncourt: Sora Filomena, roman,
traducere de M. Negru.
- 64-64 bis 65-65 bis. Th. Speranția: Anecdote cu noroc
- 66-67. Ch. Dickens: Un poem de Crăciun.
- 68-68 bis 69-69 b. Th. D. Speranția: Anec. cu minuni
- 70-71. C. Marino: Ada Lazu.
- 72-73. I. Giurgla: Oameni din Ardeal.
- 76-77. Em. Gârleanu: Găza.
- 78-79. Matilde Serao: Iubire pierdută.
80. D. D. Patrașcanu: Condica D-nei Pompiliu
- 81—85. G. Bruno. Copii lui Marcel

- 86-91. L. Lelst : Napoleon I.
92-93. Const. Giulescu : Marin Ocnagul.
94-97 și 94-97 bis. d'Argenta : Curtezana.
94-103. Th. D. Sperantia : Vinovată ?
15. V. Alexandri : Buchetiera din Florența.
16. Nietzsche : Sărbătoarea Măgarilor.
17. Gorki : Douăzeci și șase și Una.
17. Nuvele Japoneze.

Din colecția
"Serii
Celebre"

